

שערי תשובה

ממשכבה ומתעבה של נדה חלה כדי שלא תשכח תורה טהרה מישראל וכיון שטהרה מנדחה ורחלה במים שאובין אין מתרחקין ממשכבה ומתעבה ועל זה הוא מנהג העם בדור הזה: בעוד שהיין דורשין להשיב על העין הזה הגיע אלינו כתב מחמיו הודו וכתב אחד מאשי חוגרמא ואשי הודו וחמיו סופריה ומלמדיה האריכו ענייני רבים ונכבדים בכתביהם והורכבו להשיב עליהם בדרך אחר כפי חכמתם והשגתם אשר השיגו ועיין שלומותם וכתב מליהם לא כתבו זולתי שהורכבו לכחוד רמו הדברים מאשר שלחנו להם לכן חכמים הנבונים לא אליהם לערוח ענמיים על כוונת הדברים האלה הגה ידענו כי יש שבר בכל העמים אשר אין להם תורה חכמה וחוכמה זולתי אוחס ההולכים בחשך מחמיו הטבעי וחוכמים כי אין תורה אחר זולתה וזו היא ית' מחשבתו העליונה הברה והחורה הוא בדרך טבע כפי מוחם הריקן והלא כתיב כי כנבזה שמים מארך כן נבזה דרכי מדרכים ומחשבותי מחשבותיכם ומי יוכל להשיג דעת מחשבת פחת אחד מעבדי השב' כ"ש וז"ל דעת מחשבת המלך הגדול רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו אשר כל נבא המרום נלאו מחקירת חכמתו והשגתו וכל שואלים איה מקום כבודו ומה לכם תדכאו עמו ופני עינים בחורה חטאתו בשמעם את דבריהם ויב לשונם בדרכי ארשט"ו וחבריו ודנים תורחיו ית' בלאו הדך מי שמע מאת מי ראה כאלה היוכל ארך במעמד הר סיני ביום אחד אס יולד גוי בחוק שמים ואר' בקיומ' בשמוע את דברי אומ' נעשה ונשמע ובאוחה שעה ארך יראה ושקטה ושמים עמדו על חכמתם והעולם עמד על קיומו והכל על הדברים האלה: ואחס עושים במשקל דעת יולדנו ית' שהוא דעת החורה ממש לדעת הבילוריק רמה וחולעה חוכו ובהו אשר אין בו ממש

סימן א מה ששאלתם שליח צבור שקרא ישראל במקום כהן ונכנס כהן קודם שיצרך ישראל הוא ראוי שיעמוד בחיבה אוחו ישראל ולא יקרא ולא ישב חלה עומד בעמידה עד שישלימו כהן ולוי ואח"כ יקרא הוא אחריהם ואין בזה משום בשה חלה מכון עומד לכבוד החורה וכן מקו' למכבדיה והוא מזומן אחריהם ואין קורין ישראל אחר קודם הימנו:

סימן ב ברנו את ה' המצורך לא הויא החחלה דחיון כל יומא בשליחא דצבורא דאמ' ברנו את ה' המצורך קודם חפילה וליח זה איסורא כלל: אשר בחר בנו הויא החחלה דהא ברנו את ה' כלומר שליח צבור נותן לעולים רשות לצרך משום ישמעאל בני ברכי: **סימן ג** בחרין בהייה הם הכי נמי שריין למעבד דהכי חנייאל דעבדי ביומ' דאית ביה חתן וכן המנהג בשתי ישיבות:

סימן ד שאלה היין אשר ימווג בו יין מבוסל אס יש לצרך עליו צורא פרי הגפן אס לאו: חשובה אס יהיה הרוב מן היין שאינו מבוסל מצרכין עליו צורא פה"ג אבל אס הרוב הוא מן היין המבוסל מצרכין עליו שהכל חה אינו ראוי לקידוש היום מפני שאין אומר קידוש היום חלה על היין הראוי לנסך ע"ג המזבח וכיון שיש בזה מן המבוסל אינו ראוי לגבי מזבח ואין אומ' עליו קידוש היום:

סימן ה שאלה על נדה אשר רחלה אחר ימי נדחתה במים שאובין והיא שומרת שבעה ימי נקיים אס יש לה משכב או מושב או לא:

חשובה: אס על עיקר החורה אחס דורשים כל זמן שאין הדנה טובלת במי מקוה היא כשאר בעלות נדה דכתיב והדנה בנדחתה חלה בנדחתה עד שחבוא במים ואריכה למשכב ומשכב אבל בזמן שחן מתרחקין

סימן ח שאלה מי שחזק את חברו בלחץ מן העצירה חייב להלקוחו ולמדותו עד שיחזרר מה שאמ' על חברו או לא וכן יש בדבר הפרש בין על שאמר בדרך חרפה ובין שאמר על דרך עדות כגון שנחמון להעי' עליו וכן מי שמעיד על אשה איש או פמיה עדות גמורה בדבר והוא עד א' ולא נמצא עד אחר מלקין אותו כמי שהוציא שם רע או לא.

תשובה כבר ידענו כל מי שהעיר יחידי בדבר עצירה או על אשה איש מנגדיק ליה דהא שם רע הוא דאפיק עליה והכי דין הוא בחלמו' דכתי' לא יקום עד א' בלש' לכל עון ולכל חטאת ועל כך מנגדיק ליה כמו שאמרו רבותינו ז"ל בענין טוביה שהע' עליו וגדו ונגדוהו והלקוהו ואמר טוביה חטא חגוד מונגד אמרו ליה שם רע הוא דאפיקת עליה וכתיב לא יקום עד א' לכל עון ולכל חטאת:

סימן ט שאלה על אלו עבירה מתחייב מלקות ועל אלו מכת מרדות תשובה כל עבירות שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ומה שהוא איסורו מדרבנן לוקין לו מכת מרדות מדרבנן:

סימן י שאלה היאך הדין באלו השרצים כגון חולעת חבוב ונמלה שנפלו בקדרה היאך הדין בהם כמ"ש כל איסורין שבתורה בששים או אין אומ' רק אלא בשנפלו בזמן אבל נפלו בחמין בכלי שני וכ"ש בכלי ראשון אפשר שיפסוק אותו וזבוב ויכנס בחור' החבשיל או יאכל נמלה וכבר אמרו האוכל נמלה לוקה חמש תשובה מי שמצא א' מן השרצ' בקדרה משליך אותו ולא נאסר אותו חבשיל בין שהיה חם בין שהיה קר אבל אם נפסק אותו שרץ בחבשיל שיעורו נשאר איסורין שבתורה ואם חלת עיסה נתערבה בבצק אם אין מקומה ידוע מפרש אחרת ואינו חושש משום שחלת חולה לאחר היא מדרבנן ואינה מקדשת מה שנחשבה בו ושיעור חלה הוא כמו שנהגו הגשמים להפריש ולא הרינו אותה רבותינו אלא שלא תשתכח חורת חלה וכבר אמרו בהלכות שלנו כל הארץ:

סימן יא שאלה ראינו למקלח הגאונים שאומרי' אין הכהן חייב בחפילה של יד וכן מי ששבע על אשתו שלא תאכל כלום מן הפירות תמחין עליו יום א' וביום שני יגרש אותה ואם היה כהן ימחין אותה ב' ימים וזה ההפרש שהפרישו הגאונים בין כהן לישראל בשני דברי' אלו לא עמדו על עיקרם תשובה זה שאמרו הגאונים שאין חייב הכהן בחפיל' של יד רחוק הדברי' שלא אמרו ק אלא משום שהוא פורש את כפיו ולא

והלא כתי' כל הגוים כאן נגדו לאפס וחזקו נחשבו לו. אל חרבו חזרבו גבוהה יאל עחק מפיקס בלא דעת ולא תבונה ייב לשונכם כי אל דעוה' ולו נחמנו עלילות. אשר אמרנו ואשר שלחנום בענין המדה והרחבתם פיקס בדרך טבענו והבלי דעחנו ידע לכס כי לא זה הדרך אשר חלנו בו מזל דעת עליון ותורחו הקדושה כי ענין המדה כבר הורונו חכמינו ז"ל הענין הנכון והטוב בדבריהם לא ימוטו עולם ועד ומה שאחס מבקשים הסירו סיגים מכסף ויאל לארץ כלי וחפץ ה' בידם יאל דעו כי מעט שרצה מטומאה אינה מטמאה משכב והייתי מאריך בחלמו' זולתי שאחס מבקשים דברי חפץ ואין אנו יכולין להשיב לכס כי איך יחייב אדם על חרשי אדמה הנשברים והם דברי ארסנו' והפילוסופים כי כולם חברים אבל השיבו וחיו ושימו יד על פה ודעו כי כרחוק ממרחק ממערב כך הרחיק המקום ית' דעו שהיא דעת החורה הקדושה מדעו בני אדם. זכרו זאת והתאוששו ומאוחו הדרך החבששו ודעו כי הפלא ה' ענין חורתינו הפלא ופלא וכאשר חדעו וחשילו וחבשו ענין פסח מנרים וכי יש בו הלל יום ראשון הלל גמור ולשאר הימים מדלגו ולוגי ומשם והלאה שבע שבתות חמימות עד יום מחן חורה ששראל מתחברים באביהם שבשמים חדעו הענין הזה וכי יפלא מכס דבר למשפט שאלו לרב ר' יהודה בן הנגיד כי שמי בקרבנו ה"ו והוא יודיע לכם הדבר מפה אל פה בהרואותם אליו כתיב זה ע"כ:

סימן ו שאלה מי שרחץ בחשע קבין הואיל ואינה טבילה מברך על הטבילה או לא:

תשובה כבר הודענו דבר זה וכחצנו לרבי אקילדיש אין מברכין על הטבילה וכ"ש על הדמחה הואיל ואינה מזה בזמן הזה אבל טבילה שהיא מזה כגון זבה ויולדת מברכין ואח"כ טובלין ולא קשיא לן ממ"ש כל המטבילין מברך עובר לעשייתן ההוא בטבילת גר ועבד דלא חזו לברוכי:

סימן ז שאלה מי שאל עליו שם רע או עבר עבירה היו מן הדין להחרים בפניו אם עשה אותה עבירה או לא ואם שמע החרם והורה חייב מלקות או מכת מרדות או דילמא אינו חייב כלום מפני שהוא קרוב אלא עלמו ואין אדם משים עלמו רשע. תשובה אין מן הדין להשביע אדם אם עבר עבירה אם לא אלא כשיחזר לבית דין שעשה יענישוהו כפי רשעו ומשביעין אותו שלא ישנה כדכתי' ואריב עמם ואקללם ואשביעם כו':

מאזני דק לא מצינו בשאלותיכם כתי' ממשלות וכן הוא מפי השמועה כאשר כתבו ודעו כי משלים אלה יש בהם מוסרי' ולמודים שאומ' באלו מפי החיות טון כתב של המדויק שנקרא בלילה ודימנא שיש בו מוסרים ודברי חכמה ומליצה בכלל משלים של חיות ובאלו משלות שהיו לו לר"מ היה בכל ח' מהן מוסמך על מקרא עדומה לטעמו וכן הם משלים מעשה בשועל שבא עליו הארי לאכלו ח"ל השועל מה יש לי בידי להשיגך אבל אני מראה אותך אדם שכן שאלה עורף ושבט ממנו והיה שם גומץ מבושה ואדם יושב מאחוריו כיון שראה הארי אחר לשועל הרעיון מתירא מתפלחו של זה שלא תכשילי ח"ל שועל אי אלה מחיירה ולא בך ולא בן בך מניעו העון עשיו תשיב רעבונך ועד בן בך זמן הרבה נתפחה הארי וקפץ על הגומץ וזפל שם בל לו שועל ועמד לו על שפת הגומץ מציץ עליו וח"ל הארי הלא אמרת לי שאין הפורענות באה עליך אלא בן בך נתפס בה ח"ל השועל כבר יש עון על אבי אביך שאלה נתפס בו ח"ל הארי אבות יאכלו בסר ושי בניס תקהינה ח"ל שועל ולמה לא תשבת בן מבראשונה ומה ומה מיני מוסר יש במשל הזה:

סימן יד ועוד לו: ושאלתם והא דאמר ר' אליעזר כשנכנסו חכמי' לבקרו היה שונה ש' הלכו' בנטיע' קישואין ואמרי לה שלשת אלפים ובקשחם לידע אם נתפרש מן ההלכות ההם וכידע היה מעשה בנטיעת קישואין ועקירתם אלו מהלכות כשפים והיו יודעין שזה המקום בחורה להמית את המכשפים נגד הדבר לגלות מה הם המכשפים למען ידעו מה הם הורגים ולולי כן מאין היו יודעים מהו מעשה שהורגים עליו ומהו מעשה שאין הורגים עליו ונתן משה רבי' לסנהדרין בקבלה הלכות כשפים ולמדס אותם ולפיכך כתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ואמרו אין מושיב' בסנהדרין' אלא בעלי חכמה ובעלי קומה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי כשפים ויודע' בשבעים לשו' שלא יהיו הסנהדר' שומע' מפי החורגמן ומאלו ההלכות היה שונה ר' אליעזר בעסק נטיעת קישוא' שגראית שדה כולה מלאה קישוא' במלין ובמלין אחרים יעקרו וגם אותות של נביאים סנהדרין בודקי' אותם ואין נביא אלא שמקובל בסנהדרין' ושינוי אין דין לא את השופט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא ב"ד של ע' ואחד ועשוי שאין לו ארבע מיחות לא נזכרה ללמדס בקבלה שלא יהיו חקלה ויש מהם מעט סודות מוסרי' ביד בנייהם של אותם חכמים ויש ברית בחרם ב"ד שאין למסרן

היה הדבר כמו שהם אומרים לא היה פטור אלא בשעת נשירות כפים שהעוסק במזנה פטור מן המזנה ואין אנו צריכין לכל כך שיכול הוא להסיר את הרצועה מעל אצבעותיו ויחזיר אותה אחר הברכה אבל מה שאמרו לענין האשה בודאי ק' הוא שישראל שגירש את אשתו יכול הוא להחזיר אותה ומשום ק' אינו ממחין אלא יום א' שחל ימנא מי שיתיר את שבעתו ואם לא ימנא באותו יום יגרש יום ב' ואם ימנא לאחר גירושין מי שיתיר שבעתו יחזיר אותה אבל הכהן אם גרש אינו יכול להחזיר לעולם ומשום ק' ימחין שני ימים: **סימן יב** שאלה וענין התשובה הזכיר ואמר הכי: מה שאלתם לענין קיבת נכרי ואמרתם דשמי

לכון דלית מאן דשרי ותמהתם מהיכן שרי והא אן מקנא טרפה אסרי' מק"ו דרבא כו' וגם אנו תמהים עליכם והלא בסוף הדין פירקא דמתני' קא פסקי' בהדיא והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת נכרי ובקיבת כשרה שניקה מן הטרפה מעמיד' וכ"ש בקיבת טריפה שניקה מן הכשרה מ"ט דחלב המכונס בעור הקיבה פרשא בעלמא הוא והאי ק"ו דרבא לדברי המשנה הראשונה הוא דלית ליה קיבת נבלה אסורה אבל למשנה אחרונה כולה שריין וליכא ק"ו והיינו דאמר לא קשיא כאן קודם חורה וכאן לאחר חורה ומצינו באגרתכם טעות כאן קודם גורה ולאחר גורה ולאנו הכי הוא אלא קודם חורה ולאחר חורה ומיפרשא בע"ז בענין שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע מפי מה אסרו כו' אמר לו מפי שמעמדי' בקיבת עגלי ע"ז/כו' וזה קודם חורה ולאחר חורה וששאלתם לפרש לכם ומשנה לא זה ממקומה הכי פי' כיון דאקשי' אהא דתקן טרפה שניקה מן הטוהרה קיבתה מותרת מהא דקחמי רישא קיבת נבלה ושל נכרי אסורה ופריק רב חסדא ולא קס פירוקיה' והדר פריק ר' יוחנן אמר ר' יוחנן לא קשיא הא דקחמי רישא קיבת נכרי אסורה קודם חורה שנה ר' והדר חורא לטעמא דר' יאושע אחר חורה דהתיר קיבת נבלה וחנא סיפא טרפה שניקה מן הכשרה קיבתה מותרת דשמעינן מינה דקיבת נבלה שרייא ולא חקנה לרישא דמתני' אלא כדקיימי קיימי ומשנה לא זה ממקומה:

לדביתו האני ח"ל

סימן יג ושאלתם אמר ר' יוחנן ש' ממשלות שועלים היו לו לר' מאיר ומכלל לא עלה בידינו אלא ח' אבות יאכלו בסר ושי בניס תקהינה ואמרי לה

דמפרס במה דלמ' מר יאודה ומקיה נזי ונזי מואלחא וגס רבה בר בר חנה חנה היא בחו של ר' חייא וגס רבי ינחך בר שמואל בר מרחא היא אחותו של רבי חייא דלמר מר חיבו ומנה ושילא ומרחא ור' חייא כולו בני אבא בר אחאסלא. רבוחיו שבבבל רב ושמואל. רבוחיו שבארץ ישראל. ר' אבא. דייני גולה קרנא: דייני ארץ ישראל ר' חמיור' אשי דייני דפומבדיתא בר פפא בר שמואל. דייני דגורדעא רב אדא בר מנימוי. סבי דסורא. רבה בר רב הונא ורב חסדא: סבי דפומבדיתא רב יאודה ורב עינא:

סימן ב ושאלת על אשוי מעשה דע מימות משה רבנו עד הלל האון היו שם מאות סדרי משנה כמו שנחנס הב"ה למשה בסניי ומן הלל ואילך נחמטע ונחמסק העולם וחלשה כבודה של חורה ולא חקנו מהלל ושמיא אלא ששה סדרים בלבד והם אוחס שחקנו היו אשוי משנה לא הראשונים ולא אשוי מעשה שהיו בראשונה: ומהלל עד נתן ש"א שנה וכן הן סוף משנה:

סימן בא ושאלתם אם קדש וטהרה כוס של קדוש אם דעתו לשחות עוד יין בסעודתו א"ל ברכה לאחריו ואם אין דעתו לשחות מברך לאחריו. זריזן כל היחבצים לטעום מן היין או מן הפח שקידש עליו: ומי שקפץ ונטל ידיו אינו מקדש על היין ואסור לו לדבר קודם שיטעום מן הקדוש ואם דבר אינו חייב להחזיר אלא בורא פרי הגפן. ובהלכות קדוש ואשחלי ולא טעים וטחי ליה אחריני מיייתו ליה כסא אחרינא ומברך עליו בפ"הג וטחי ולא נרץ אהדורי הדושא דלמר מר המקדש אם טעם מלח לוגמיו ילא ואם לאו לא ילא:

ורבי' סעדיה ז"ל אמר הכי לרבי' האוי ז"ל:

סימן בב ושאלתם כמה הוא שיעור הלוג שיעור הלוג ממש הוא שבעה אוקיאות וחצי לא פחות ולא יותר ע"כ וכן הורה כמותו רבנו סעדיה לרבנו האי ז"ל: **סימן בג** ושאלתם עם הארץ אסור לאכול בשר הך ברייתא דעם הארץ לפרש לבס כל חדא וחדא ולהודיע אי הלכתא אם לאו ופרשם כי מקלח החלמידי שסומכים על החיותות הללו ומחירין לעגמן ממון ע"ה אין אלו דברי הלכות חסור והיתר שגריזין לומר בהן הלכה או אינה הלכה אלא דברי מותר והלכות דרך ארץ וסיפור גלותן של ע"ה ודברי הבאי ואלו היו הלכות ויש לסמוך עליהן כמשמען היו החלמידיס הללו שהוכרח למורס ביום הכפורים שחל להיות בשבת ואלו היה ממון של עמי הארץ מותר היה ממון של חלמידיס הללו

אלא לנאמנים ולמי שמיא בו הכרת פנים שהוא ראוי לכך:

רבי' האי

סימן ג מה ששאלתם מכת מרדות. במסכת חיר דבני מערבא מכת מרדות מ' חסר אחת אומדי' אוחו אם יש בו כח מלקין אוחו ואם לאו אין מלקין אוחו פי' אם יש בו כח לקבל המלקות מלקי' אוחו. מכת מרדות חובט' עליו עד שיקבל עליו שמנים מלקיות או עד שחלא נפשו אלמא דלמכת מרדות אי' לו קצבה ולא מנין כך פירשו הגאונים ח"ל. מכת מרדות פי' מכת מוסר ומרגום ליסרה אחכס למרדי יחבון ואמרו ח"ל טובה מרדות אחס בלבו של אדם יותר מכה מלקיות:

גור לו ז"ל

סימן ד עשיית המלקות. מלקות נעשה מרעעה של עגל כפולה אחת לשחיס ושחיס לארבע ושחי רעעות של חמור עולות ויורדות בה בית ידה טפה ורחבה טפה ומנעת לפי כרסו ומלקה אוחו שלש מלפיו ושחי ידות מלאחריו ואין מלקי' אוחו לא עומד ולא יושב אלא מוטא וטעם לדבר מפני מה נעשה משור וחמור על שם שחבוב ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו והוא לא ידע ולא החבוב:

גור לו ז"ל

סימן יח ושאלתם אבוס דשמואל למה לא נקרא בשמו אמרו כי אביו של שמואל הלך בסחורה למקום רחוק לימים מלאה אוחו מדיח אחס שהיתה יודעת בלשו' העופי' וחבטתו לדבר עבירה ונחנה לו אלק ככרי כסף ואמר לה למה א"ל שמעתי כי בזה הלילה חוליד בן שלא יהיה כמוהו בחכמה וכשמע זה הלך בקפיאה הלילה לביתו וידע את אשתו ונחעברה ושכ לדרו בקפיאה וכשבא הדבר לב"ד הלקוה וילדה בן ונקרא שמואל ואח"כ בא אביו והעיד עליו והיה שמואל אומר אני ידעתי כשלקו את אחי והכתיי ב"ד ברעעה על ראשי ומקום הרעעה יכר בראשי שפגעו אוחו ועל זה היו קורין אוחו אבוס דשמואל להודיע לכל כי אביו היה:

ועוד לרבנו האי ז"ל

סימן יט ושאלתם יואב בן נרויה למה נקרא בשם אמו כי שם אביו ידוע הוא דכתיב ושריה הוליד את יואב אבי גי חרשים ומחוך שהיתה אמו אחות המלך דוד נקרא על שמה לגדלוה בה ובחכמים ר' שמעון בן פזי נקרא על שם אמו מפני שהיא בחו של ר' חייא

מדת חסידות ולפנים משורת הדין ומכריז כי הא דאבוה דשמואל אשכח להבכו חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו דחיי רב יוסף והודעת להם זה בית חייכם אשר יעשון לפנים משורת הדין בדבר זה וי"א שאין מכריזין על אבדחם לעש' להם לפנים משורת הדין וח"ק סבר מכריזין דעשה מדת חסידות דלמלא נפיק מיניה זרעא מעליא ויכין רשע ולדיק ילבש: וכן אמר רבי שירא ז"ל

רבי' האני ז"ל ורבי' שירא ז"ל

סימן בד הא דאמור רבנן ששה דברי' נאמרו בע"ה זה ח' מהם אין מקבלין מהם עדות מי שבה מהם להעיד על מתנה או מכר או על חוב בקנין והוא אינו יודע לכתוב ולא לקרוא שטר ולא דבר אחר מי מקיימין עדות וקנה לו לוקח אפי' ממשעבדי דהוא ליה סחם קנין לכתיבה עומד או דילמא מבני חרי גבי ממשעבדי לא גבי דכין דאין יכולין להעיד בשטר הו"ל עדות על פה או אין מקבלי' מהם עדות כלל

האי שאלתא לרבי' האני ז"ל ילמדנו

הבין חזקן שע"ה היו בכמה פנים ואפי' מי שקרא וטנה ולא שימש ח"ה היו ע"ה ובי האי קבולי מקבלין סהדותיה ואע"ג דלא מומינן עליו ורמי בר חמא אחמיר עליה דבר משיא כי רב משיא שמע שמועתא מפומייהו דרבנן וגרים להו ורמי בר חמא הוא דללו אדעתיה ותיא אחיו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטורה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו ובני הדין הוא ע"ה: אייתר אין מקבלין מהן עדות ולא לכל מילי שמטמאי על גב עס הארץ הואיל ובגדיו מדרס לפרושין וכי היכי דחק חבורה היכי הויא במסכת תרומות ותיא נאמן ע"ה לומר פירות הללו לא הוכשרו אבל אין נאמנין לומר הוכשרו אבל לא נטמאו ולבסוף עקרוה רבנן להא מלת דמקבלין עדות מע"ה ואפי' לענין טהרות מקבלין משום דחיישי' לאיבה שלא יכחשו ולא ילאו לחיבות רעה דתיא אמר ר' יוסי מפני מה אמרו ביהודה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה שלא יהא כל וא' וא' הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אמר רב פפא כמאן מקבלין סהדותא האידינא מע"ה כמאן כר' יוסי וכ"ש לענין דיני ממונות שאין להחזירם כלל דילמא מיהא מאן דאיתיה מפסולי עדות כגון גולנין ומועלין בשביעית ומהללי שבתות וכיוצא בזה אי נמי ע"ה שלא קרא כל עיקר ואפי' ק"ש ולא עשה כל עיקר ולא שימש ח"ה ואין בו דרך ארץ הא ודאי אין מקבלין

מותר מפני שהם עמי הארץ דהא אפסיקא הלכתא כאחרים שאפי' קרא וטנה ולא שימש תלמידי חכמים וזהו ע"ה ואלו שמשו תלמידי חכמים תלמידי' הללו לא היו אומרים ק ולא היו מחזיקין לעצמם ממונם של ישראל שאפי' ממונם של גוים אסור שלא בשעת כיבוש כמו ששינו מנין שגולתו של גוי שהוא אסור שנא' אחרי נמכר גולה חסיה לו יכול ימשכנו ויאל ח"ל אחד מאחיו יגאלנו יכול יגלוס עליו ח"ל וחשב עם קונוה דקדק עם קונוה ואפי' אבדחו אסורה במקום שיש חלול השם ומה י"ל בממונם של ישראל אלא דברים הללו כך פירושן ר' אומ' עם הארץ אסור לאכול בשר לא על שעה שהבקיאות שוחטים ובודקין ורואין טרפה הוא אומר אלא כך פעמים שהבהמה מטויה ועם הארץ אסור לאכול בשר לפי שאינו יודע הלכות שחיטה ואין מותר לאכול משחיטת עצמו בהמה בחייה בחוקת איסור עומדת עד שיועד לך במה נשחטה אף פעמים ששוחט בקי בהמתו של עם הארץ והולך אס לא בדק אס היא טרפה אס לא וגמלא עם הארץ אסור לאכול ממנה שאינו יודע לבדוק והמקום לא החיר אלא בחזרת היתר שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף כו' ושאמ' ר' אלעזר מותר לנחרו ביום הכפורי' שחל להיות בשבת אטו מי שיש לו מוח בקדקדו סובר שמותר לעשות כן. והלא מחוייבין מיחה על ע"ה וברכת השם ועיר הנדחת אין דוחין את השבת אלא כך הוא אומר פעמים שע"ה רודף אחר חברו להורגו וביה"כ שחל להיות בשבת מותר אוחז נרדף לקרעו כדג ולנחר לע"ה הרודף אוחז בזמן שאין מוצא להגיל את עצמו שהחורה אמרה בא להרגך השכם להורגו וכן לענין מותר לקרעו כדג בזמן שהוא רודף אבל ששה דברי' שנאמרו בע"ה כפשוטן כולן הלכות שסומכי' עליהן ועושין בהן מעש' ואף בהן מאי דר' לר' לתרגומי לא מקבלין ממנו עדות ושנו באוחזה משנה ששינו כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב וי"א פסול לעדות ואמר רב אידי בר אבין הלכה כ"א בודאי כי הוא פסול לעדות ואם ישנו בדרך ארץ וביראת שמים ואעפ"י שלא קרא ולא טנה ולא שימש ח"ה כל עדות שגריבה לחבירות כגון עסקי טהרה לאס' תרומה או חולין בטורה אין מקבלין ממנו אבל עסקי ממונות וכיוצא בהן אינו פסול לכחילה אין מוסרין לו עדות ואין מגלין לו את הסוד ואין ממנין על ארנקי של דקה אין מחלין עמו בדרך אבל זו של סיפא וי"א אין מכריזין על אבדחו לאו הלכה היא דהא ח"ק לא ס"ל ואפי' י"א לא קאמרי אלא במק' שאין חייב להכריז אלא עושה

אח כל הדברי האלה וכתיב השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש א' ולא שנים:

סימן ב ושאלתם אם הוא רשע ללכת קודם קדושה דסידרא אמרו חכמים האידנא לא מקיים עלמא אלא אקדושה דסידרא ואמן יהא שמיה רבה דאגדתא מי שכל העולם כולו אינו מחקיים אלא עליו אפשר לזלזל בו:

סימן ב ושאלתם ליכא ברחוב בית הכנסת בעת חפילה העושין קד קלות ראש הוא ומקילין בעול חפילה שיש עליהם לעמוד אחורי ש"ל ולעשות סייג והדור לחפילה ולקבל עליהם עול חפילה באימה ברתח וצויע וכיון שעומדין ברחוב מסיחין דעתן מעולת חפילה והמשיח בחפילה אמרו חכמים אסור לשיח בין ישיבתא לפרשת של שמע וכיון דקאמרי לעולם יסדיר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל ועבשיו היו יראין מן השמים והאחרו בנפשותם ואל תעברו על דברי חכמים שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה:

סימן ב ושאלתם חלוקי איסורי עבירות שבחורה היאך מתחלקים מצינו באיסורין שבחורה והעבירות הם נחלקים לששה חלקים הראשון אכילה ושחיה שני מעשה ממש שלישי דבור רביעי הנאה חמישי ראייה ששי קול וריח ואעפ"י שאלו שנים האחרונים כגון הראייה והקול והריח ישנן בכלל הנאה שאני בין הנאה מעשה להנאה שאין בו מעשה ומצינו א' יותר על השעה המהשגה שפוסלת במוקדשין בלבד והם שבעה דרכים הראשון אכילה ושחיה והיא נהגת בכל האיסורין כגון המאכלים והמשחאות שכן יסוד לעבירות ונגון שצונו הוא המקום יח' שלא לאוכלן ולא לשחוחן והאוכל והשוחח מהן עובר על החורה אבל הסך או הנהגה מהן אינו עובר ויש מקצת מן האיסורין שאפילו הסך והנהגה עובר והן בכלל החלק הרביעי שהוא ההנאה החלק השני הוא מעשה ממש כגון הרולח והמכה את חבירו וכל דומיהן וכל לא חעשה שבחורה שיש בה מעשה: השלישי הדבור כגון המגדף והמבדך את השם ועוב' ע"ו באמירה או במעשה שמקבלו עליו באלוה וכל לא חעשה שבחורה שאין בו מעשה כגון נשבע וממר ומקלל את חברו בשם שלוקה עליהן ושאר לא חעשה שבחורה נמי שאין בו מעשה אעפ"י שאין לוקה עליהן עובר על האיסורא' הרביעי בהנאה כגון הבועל את הערויות ואעפ"י שהבעילה היא קצת בכלל החלק השני שהוא מעשה ממש והוא החלק הרביעי שהוא ההנאה עיקרו ככל איסורין שבחורה שאסורין בהנאה שאע"פ

ממנו עדות הואיל וכבהמה הוא ופחות מע"ה דאמרי' לא קרא ולא שנה עליו הכת' אומר חרעתי את בית ישראל ואח בית יהודה ורע אדם חרע בהמה והאם אמרי' כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב ואמ"ר יוחנן ופסול לעדות האוכל בדרך דומה לכלב ופסול לעדות כ"ל ואמ"ר אידי בר אבין הלכה כ"ל ובשביל מי שאינו יודע לא לכחוב ולא לקר' ולא לשנות דקאמריהו עדותו בעל פה דמיא או היכא דאיכא סחם קנין לכתיבה עומד מאי ספיקא איכא בהאי מילתא אינו בכחב ומקרא חליא מילתא אם נאמן הוא וראוי לעדות מה לי יודע לכחוב ולקרות מה לי אין יודע אלא ודאי לא מחיס עד דידע למקרי לבר מן גיטא שהקילו בו חכמים על נאמנין שבהם ומקרעין להם נייר חלק וממלא את הקרעים דיו משום דבכתיבה חליא מילתא בגיטא אבל שאר שטרות מי שהעיד בקנין ואינו יודע לכחוב ולקרות מוסר דבריו לפני ב"ד בין מומחה בין שאינו מומחה: וגר ששל ולא עבד אין מומנין עליו דאינו גר עד שימול ויטבול והו"ל כנכרי:

סימן ב ועוד לו ז"ל:

וששאלתם מקום שאין מי שרגיל לירד לפני החיבה אלא אחד ופעמים שטרוד במלכתו ויש שם נערים שהגיעו ל"ו ולי"ח שנה ולא נתמלא זקנם ששאלתם מהו שיעשו ש"ל ויזילו רבים ידי חובתן ואל יבטלו מן התפילה: כך ראינו שזה שאמרו חכמים נתמלא זקנו להיות מזה מן המוצחר ובמה דאפשר למהוי גברא חליא טפי עדיף מן יוקא אבל ודאי במקום מיבטל מן קדושה וברוך ויהי לא מציעא בן י"ו ובן י"ח אלא אפי' בן י"ג שנה ויוס א' בדלא אפשר נעשה שליח לבור דקא אמרי' זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוסיף את הרבים י"ח אבל מבן י"ג ואילך כי לא אפשר שפיר דמי:

ועוד לו ז"ל לענין ספר תורה

סימן ב ושאלתם לענין ס"ת אמרו חכמים אמ"ר זירא אמ"ר הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפי' בדבר הלכה כו' ומחויב אדם להקשיב ולאזין כדי ששמע כל פסוק ופסוק וכל דבר ודבר מפי א' הקורא ולא מפי שנים כשם שניתנה החורה מפי א' יחיד ומיוחד כך נריך לשמוע ס"ת מפי א' ונריך הכל להיות שומעים דכתיב ואזני כל העם אל ספר התורה והיאך יהיו האזנים לשני קולות חמשה קולות היו במעמד הר סיני וכשנאמרה החורה קול א' אמרה דכתיב וידבר אלהים

ללב ולבו של אדם בשמאל כדאמרי' בתפילין שבשמאל שחבא שומה כנגד הלב ושעה נעמטין מעטע בלולב:

סימן לג ושאלחם כל לבורא דקא מקבלין עלייהו מלחא למעבד וגורין גורחא בס"ת בחרמות ובשמחא דלא למעבר עלה ונהגו בה איסורא ובתר הכין מתחרטין דלא יכלין לבורא למיקס בה הכי חוינא דודאי יכלין לבטולה מכמה טעמי' חדא דאמרי' פוחחי' בחרטה לזריז רבים ועו' דלא מתבטי לעון למגור גורא על הלבור מה דלא יכלין לבורא למיקס בה דהכי חנין אין גחרי' גורא על הלבור אלא"כ רוב הלבור יכולי' לעמו' בה והילכך מן הלין טעמי' יכלין לבורא לבטולי' להאי גורחא דגורי עלייהו וליח עליהן שונם בגוזה:

סימן לד ושאלחם לענין הטמנת חמין בערב שבת אם מותר לשאת בשאינה גרופה וקטומה או אסור ובשאר מילי הרי אנו מפרשין כללל דמילחא דרך קצרה כללל דמלחא אע"ג שהמית קדרה מערב שבת על הגחלים ומחבטלת בשבת אין האיסורא משום מלחכת שבת אלא גורא משום שמה יחסם בגחלים מ"מ כל העובר על דברי חכמים אעפ"י שלא יבא לידי חיתוי אין לפרוץ בכך שכיון שגור חכמים דבר זה הרי היא איסורא גמורה וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ופורץ גדר ישכנו נחש ואין לומר בדברי חכמים משום האי טעמא גורו רבן והכא אין לחוש בכך אלא כל מה שגור העובר על הגזירה חייב ואין לדקדק אחר טעם הגזירה וכדאמרי' בענין הטמנת הנר וכדגרסי' נמי בע"ז ישמעאל אחי חשוק שפחך ואל חבכה להשיב כו' וכדאמרי' נמי את אלעזר בן הכד שפקפק בגטילת ידים שכל המזלזל בגטילת ידים ובגזירה דרבן ואומר מטעם זה נחקקה ואין שם חשש הטעם עובר על דברי חכמים ומגלה פנים בתורה הוא וחייב מיתה וב"ד חייבי' לגדוהו והטמנת חמין חקקה גדולה היא דחקיו רבן משום שונם שבת שהרי כל ימות החול אוכל אדם תבטיל מכל פנים וחס ובשבת חקנו חכמים להטמינו מבערב כדי שישמח המאכל בחימומו ויהיה חס בשבת ואיכא בהא מילחא שונם שבת:

ורוב מן החיטונים תלמידי ביחסם יהיו לנחוש ולנחוך ולהאכזר ולהרוס וירקבו עלמוחם אשר הטעו את כל עושים והזונים אחריהם להטעוהם שהחמין אסור בשבת וחפץ רוחם שהרי המאכל עצמו שייך אדם מבערב על גבי גחלים לא אסורו רבותיו אלא משום שמה יחסם בגחלים אבל אסור אין בו מן התורה הילכך כל שאינו אוכל חמין בשבת לפי אותו הדרך בר דיו הוא

שאין בהן מעשה רב אסורין בהנאה הנהנה מהם החמישי הראייה והוא כגון ראיית העריות שהן אסור' וכדאמרינן עפ"ה באשה ערוה ושער שבאשה ערוה קול באשה ערוה ומיהו איסורא רבה איכא בעריות כגון האסורות אסור ערוה ממה שאין בפניות רחוקות וכדחייא לא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפילו מכושרת ועו' י"ל בכלל זה החלק ראיית הקדש בבית קדש הקדשים כדאמרי' לעיל לענין האומנין שהיו משלשלין בחיבות שלל חזו עיניהם מבית קה"ק וכחייב נמי ולא יבואו לראות צבע את הקדש ומחו הששי הוא הקול והריח כגון קול הכנור וריח הקטרת או דשאר קדשים ואע"פ שאין בהן מעילה בקול וריח ומראה יש בהן איסורא וכדאמרי' לעיל מעילה הוא דלית בהו איסורא איח בהו וכן נמי משכחת לה בריח דע"ז דאסיר בהנאה והכי אסירי בהנאה והדברים שחמור בהן הקדש לגבי ציטול כי ע"ז יש בה צטלה בגוי והקדש אין לו צטלה עולמית וכן נדחין בסוף תמורה:

סימן ל ושאלחם על ענין לידוק דין בשבת נהגו מיתות זקנים הראשונים שלא לומר לידוק בר"ח ובמועדים בחמכה ובפורים דלא עדיף לזקן הדין דהדין מלידוק הדין דמשה רע"ה דמסלקי' ליה בשבת שחל להיות במועד ואפי' בר"ח ובחמכה דהללו ימי שמחה ויניהו דכתיב וציוס שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשים ובכל אחד אומרים הלל זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו לפיכך מבטלין לזקן דין אבל שבת כיון דעונג כתיב ביה לא כתיב ביה שמחה ואומר לזקן הדין להודיע כי בשבת מת משה רבינו:

סימן לא ושאלחם רמז להקפת ס"ת בלולב והדס כך ראינו מהכא דכתי' אסרו חג בעבותים והוא לשון הקף דכתיב אסירי לגפן עירה יסחר ישראל לקרתיא בעבותים הוא עץ עבות:

סימן לב ושאלחם ממה שאמר הרב ר' יצחק אב"ד ז"ל שפיר קאמר והכי הוא קודם שיגביה אדם הלולב ממקומו יברך קודם נטילתו כדקיימא לן כל המצות כלין מברך עליהן עובר לעשייתן והקד אינשי שנוטלין הלולב תחילה ואח"כ מברכין לא שפיר עבדי ומקדקים בדקדוק הבאי משום על לאו הכי אלא צריך לברך קודם נטילתו ונטול השדרה לחוך והלולב כנגד לבו של אדם כאדם שעומד עם חברו פנים בפנים ושדרו של זה ושל זה לחוך כמו כן הלולב פניו כלפי המוטל ושדרת הלולב כלפי חוץ וצרי' שיחזיק לולב צימין ואחריו בשמאל דהאי חדא מצו' והאי חלת' ועוד שאחריו דומה

במנהג זה כמה יוחזק גדולות ישימו על האור וכמה בשר שלא יהיה בשל מבשל במים וכמה עלמות יבצר בו וכי דבר קל הוא בעיניכם לחטוא אדם בעיני נדרים וטובות ויעשה זה ברה"ק קודם או ביום הכפורים וכפר לו ח"ו כי לא אל חפץ רשע הוא ולא יגור עמו רע אלו היו יודעים בני אדם ענין נדר וענין שבוטה לא יהיו מערימים עליהם כלל וכל המערים כאלו כן חסר וחבל על דאבדן:

כן אתם החמירו במותניו ואל תשנו ממנהג הישיבות

סימן ל"ט שאלה ששאל רב נחשון בר ברקיה ז"ל מרבי' הא"י ז"ל הא דגרסי' שלחו ליה למר עוקבא וימרא מנא לן דאסיר שרטע וכחז ליה אל תשמח ישראל אל גיל בעמים ובחלמי' ירושלמי מנינו דליבעיא להו מהו לכחוב חרין חלת מילין מן פסוקא ופשט ממעשה דמר עוקבא דשלה לריש גלותא ישראל אל תשמח בעמים אל גיל ור' מונא נמי שלח כחז לר' הושעיא ראשיהך מוער ותחגא מאד אחרייתך על אחיה מהן נסמוך אם נאמר כי אלו מארך ישראל לא נחבי הפסוקים כמו שהן מפני שלא שרטעו ולמה לא שרטעו וכחבו הפסוקים אלא הפסוק ועו' דאיו דיש מן הגאונים ז"ל מנקד על הפסוקים ויש שאינו מנקד כלל והמנקד מאין יודע שהיקוד כשרטוט יפרש לנו רבינו:

ורשיב אנו על תלמו' שלנו סומכין ומאי דפסיק הכא לא חיישי' למאי דאית החס ודאי לגלויי מלחא דמסתמא הכא או דלא מפרשא הכא ולא מנחשא נמי סמכי' עלה אי נמי מילחא דפרשא ולענין נמי דשנו מן החס פסוקי ואקדמו ואחרו מילחא דלאו משום שרטוט אלא משום שלא יכתבו פסוק בלוחות ויהא משולה בידי גוים והרי מלאנו שאף משם נחבו כלל שרטוט פסוקי כמות שהן דאמר רב יוסף מאן לימ' לן דרבי אביהר דסמכא הוא ועו' הא הוא דשלה לרב יבונה אדם העולים משם לכאן קיימו בעצמם ויחנו הילד בזונה וגו' ומאן יינאו זעירי ורבה בר בר חנא וכחז ליה כלל שרטוט ואמ"ר יצחק שחיס כחבי' שלש אין כוחבין במתני' חנא שלש כוחבי' ארבע אין כוחבי' א"ל אביי אנו כל דלא שמי' דר' יצחק לאו גברא רבה הוא בשלמא מילחא דתליא בסברא לחיי אכל הא גמרא הוא וגמרא לא שמי' ליה ואן קא חויק גאונים ז"ל מן יומי דרבין סבוראי דכחבי' בכל אחרותא פשוטי ודיאסקי וכחבי' פסוקי כמו שהן ומשרטטי' או מנקדי' והכי קא עבדי' דמנקדין כשרטוט חסוב מאי שמעתא בהדיא שהנקי' כשרטוט לא

ודך מיתח ים בו ונריך להפרשו מקהל ישראל יש לנו לדקדק אחריו אי משום חולי הוא אי משום פנים אחרים כגון שאינו תאב לאוהו מאכל ואינו מיתח משום ד' מיתח אחר אין עלינו להוכיחו בכך אבל מ"מ יש לנו לזרוז ולהודיעו מאוהו דרך ולהכריח עליו כדי שיענג את השבת כדרך שחקנו חכמים בהטמנת החמין ומה שעושין עתה קצת מכל הדור שמתחין גחלים מחמת הקדרות כשטומיין החמין מחמין לן דאסור הוא לעשות כן כמסקנא דשמעתא ואפי' לשהות אי גרוף וקטום אין ואי לא לא ומה שראוי לעשות את החמין לגרוף את הכירה ולטמון את הקדרות יפה אבל גחלים חמת הקדרה אסור ורבינו מנחם כחז הכי ושיהיו זה אינה הטמנה אלא כגון כסא של צהל והקדר' יושבת עליה והיא חלוייה באבנים או כיוצא בזה מותר אבל להטמנה על גבי גחלים דברי הכל אסור דק"ל הטמנה בדבר המוסיף אסור ואפי' מצעו' יוס:

סימן ל"ח ושאלתם לברר הגירסא דאין טומיין בדבר המוסיף הבל אפי' מצעוד יוס הכי הוא מפני מה אין טומיין בדבר המוסיף הבל אפי' מצעו' יוס גורה שמה ירחיק חה שמלחמא בשאר ספרים אין טומיין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גורה שמה ירחיק אל תסמכו עליו שהוא שבוש גדול לפי שדבר שאינו מוס' הבל אינו מרחיק וא"כ אין למור עליו אבל הטעם בדבר שמה יטמין ברמץ חה שאמרו מצעו' יוס כ"ש משחשכה אבל בין השמשות מוחב דסתם קדרות בין השמשות ורחחות הן וכבר נחבנו הרבה במקום אחר:

סימן ל"ו ושאלתם כל מה ששאלו במורה דלא אפשרי אם יש להן בו לחומרא או לקולא הכי הוא כל מה דלא אפשרי דיו כדן חיקו דרבנן לקולא ובדאורי' לחומרא ומורה דרבנן הוא:

סימן ל"ז ושאלתם מי שמחמיר בחרי חווי דסמיני להבדלי כשהן מחוברין בסופן ומפורדי' באמצע הכי הוא דינא בין שהן נפרדין מעיקרא ונחברין בסוף ובין שנחברין בחיליה ונפרדין בסוף או נחברין בחיליה ובסוף ונפרדין באמצע או נפרדין מנאן ומכאן ונחברין באמצע ובלבד בשורה עומדין כשר רבינו מנחם כ"כ:

סימן ל"ח רבי' הא"י ז"ל השיב על אותם האומרי' דהחרת נדרים וטובות שיעמוד אדם בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור כל השנה הרי הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר כו' אמ' ח"ו שאין לנו להמנהג בכך ולא בענין המשנה ההיא שמביאין לראיה ואין מפירין לא בראש השנה ולא ב"הכ ולא שמענו מרבו' ז"ל שיהיו מוהג' מנהג זה כל עיקר ואל תתנהגו גם אחס

שערי השובה

ה

הדברי' אבל כל אוחס השמים שהיו ישראל טורדין במלחמות ובאויבים ובכמה מיני גלות לא היה להם פנאי למדוד בין עיר לעיר ולחקן פתחי מבואות ולהניח עירובין שהיה להם במחנות ולא נהגו בעירוב כי במחנה הם פטורי' כמו ששנינו ארבעה דברים פטורי' במחנה מביאי' ענין מ"מ ופטורי' מנעילת ידים ומדמאי ומלערב וכשעמד שלמה שנאמר בימיו יהודה וישראל רבים כחול כו' חקן להם ידים ועירובי' שלא נהגו ישראל מקודם עד אחריו זמן:

סימן מה וששאלהם מי שילא חקן לחסום בשבת במי' מלקי' ליה דתני ר' חייא מלקי' על עירובי' חסומי' דבר חורה דכתיב אל ילא איש ממקומו ביום השביעי ומי שמחלל שבת בזמן הזה במי' דבין הוא דלא מלקי' ליה דכי אמרי דחייב מלקות בחייבי' לאוין אי נמי בחייבי' כריחות אבל בחייבי' מיחות ב"ללא כדחקן כל חייבי' כריחות שלקו נפטרו מדי כריחתן שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיד ואמר' עלה חייבי' כריחות קחני חייבי' מיחות ב"ד לא קחני אלא בזמן הזה מה אנו יכולין לעשות לו אבל חקמות עושים בזמן הזה ואנו מלקי' אותו ומבזין אותו כדי שלא יהיה הדבר בהיחר ואל ישנה כסיל באלוהו ולענין עירובי' הא דאמר רבי יצחק מוליכו פחות פחות מד' אמות הלכה כך ועבדין הכי מיחו לריד לישב כל פחות מארבע אמות אבל בעמידה אין בכך כלום ואסור לעשות כן ואם עושה כן הרי זה מחלל שבת שהרי מעביר ארבע אמות ברשות הרבים בעמידה אעפ"י שהולך ועומד הליכה אחת היא וזרי' לישב כל פחות מד' אמות ואפי' בשדה או בכרמלית שאין בה סקילה ואם העביר בחוק ולא ישב כל פחות מד' אמות חייב מלקות מדרבנן דקא אמרי' אבל יס ובקעה וכו' ובסיפא קאמרינן ואין נושאין ונוחלי' בחוכו ואם נשא ונתן פטור אבל אסור מדרבנן וחייב מלקות מדרבנן דקא אמרי' כל פטורי' שבת פטור אבל אסור:

לרבינו האי ז"ל לענין הפרשת חלה מן העיסה

סימן מז וששאלהם אם לריד לשער א' מכל"ד או לא כך ראינו שלא הרינו חכמים לשער אלא אפי' לש סאה אחת בעריבה אחת כולה אין לריד להפריש אלא חלה אחת כדכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו חרומה וזה שחייבו חכמים ז"ל א' מכל"ד מחללת חרומה של עיסה וכמה שיעורה ארבעים ושלש ביצים וחומש ביצה קמה והגאונים ז"ל נשאלו בדבר זה איזו שיעור

דאפי' לא חי לנא אלא מיכו עמא דבר למעשה ודנוחא הכי עבדין:

לרבינו שריא ז"ל

וששאלהם קהל שסחרו וכו' הכי הוא קהל שסחרו על דבר ונחחרטו ילכו אלל חכם ויתיר להם את החרס כמו שעושין בשבועה:

לרבינו האי ז"ל

סימן מא וששאלהם עיקר הגדוי היא השמחה שמשמחין ב"ד מי שחייב שמחה ואין לדבר קצבה אלא כפי מה שרוחץ הקהל וב"ד בין בשמחה בין בזולתה' ומי שסחרו וכו' הקהל חייבין למול את בנו וקוברין אותו אבל מניחין על ארצו אבן זכר לסקילה ואם רצה ליכנס לבית הכנסת מרחיקין ממנו ארבע אמות מכל ד':

סימן מב וששאלהם מי שהוא בנדוי ולא הסמו לדבר עמו אדם אין על המדבר כלום ואם הואירו שלא לדבר עמו אדם אין ראוי לדבר עמו והמדבר עמו מגונה הוא אבל אין עליו דין ואם שמחו מי שמדבר עמו המדבר עמו משומח כמותו:

סימן מג וששאלהם לענין עירובי' חבשילין: עירובי' חבשילין הוא שאם חל י"ט להיות ערב שבת ושבת לריד שיקדים מיום חמישי בשבת שהוא ערב י"ט ויטול מעט בשר עלי' או מבטל ומבדק אקב"ו על מלת עירוב ואומר נמי בהדין עירובא יהא שרא לן למיפא ולבשולי מיומא טובא לשבתא ויניע אותו בשר ולא יאכל אותו עד לילי שבת ולא יהא הבשר פחות מחית ואם יהיה דג שפיר דמי:

סימן מד וששאלהם לענין עירובין וידים שלמה המלך חקן עירובין וידים בשלמה יהושע חקן עלינו לשבת ולאו הוא מחקנת רבן אלא יהושע חקנו כשנכנסו ישראל לארץ שיאמרו זה החקן להבדיל בין משפחות האדמה וגויי הארצות ושכבר קבלו עליהם אלוה ועל כך חקן לפני מלך מ"ה הקב"ה שמשחחיים מה שלא היו משחחיים בל"ל אבל עירובין וידים שלמה המלך חקנס בשלמה נטילת ידים חקן משום סרך חרומה אלא עירובין היאך חקן שלמה וכו' לא היו נוהגין ישראל בהם קודם שלמה חינו עלינו לשבת חקנת יהושע שהיו קודם בל"ל ועשוי נכנסו לארץ מקום מנוון לנגד כסא הכבוד והוארך לחקנו ודאי כך הוא והענין מורה לכך אבל עירובין היאך לא היו נוהגי' קודם:

והשיב הגאון רבינו האי ז"ל כי ודאי כך הם

לו פי ב' - אמו אומר' זהו בני בכו' שבו פתח הקב"ה
לחיו בטי חמש סלעי' נחמייבנו לחת לכהן לפדותו
ממנו שכן היא גורת מלך שגא' אך פדה חפדה ואומר
ופדיוו מכן חדש חפדה וגא' ולקחה חמשה חמשה
שקלים לגלגלת יהי רגן מלפני אלהיו ששם שהכניסו
לציו לפדיון זה כך יכניסו לחורה ולחופה ולמעשים
טובים בל"ה מקדש ישראל בצבוריהם ופדיונם ואח"כ
מגביה הכהן שחי ידיו וסומך על ראשו ואומר לאביו
איה חביב עליך יותר בך או חמש סלעים הללו והאב
אומר בני חביב עלי ואני פודהו ופודהו שני פעמים
משום דכתיב אך פדה חפדה וכתיב ופדיוו מכן וגו'
פדויים חרין חד מקו' בריך הוא וחד ממלאך המות ועל
זה אני פודהו בחמש סלעים כמלוא המקום שגאמר וכל
בכור בני אפרה וכתיב וכל בכור בןך חפדה מיד מוטל
הכהן הכס' ומוליכו בידו אלל ראש הכהן ואומר חמש
סלעים אלו פדיון בנו של פלוני' זה זה פדיון אחת זה
חלופי זה על זה ילא זה לכהן ויכנס הכהן לחיים וליראת
שמים ומברכו ואומר אל יחן למוט רגליך וגו' וכל המזמור:

רבינו שמשון ז"ל בעל החום' מוסיף על זה ואומר
שצריך הכהן לחקוק ידיו ולסמך על ראשו ולומר ק פה
אלישע בן שפט אשר ילק מים ע"י אליהו ב' פעמים
והוא טוב ויטל מכל רע ה' שמך כו' :

סימן מדה ושאלתם הפרת שמתא למי שנתמנה
בחלוס לר' בי עשרה דתנו הלכתא כד שרי ליה והוא
דגמרי אבות ומדות ואפי' חזיא ליה אשה או קטן או
עבד ולריך למערה עד פרסה ואי ליכא בי עשרה דתנו
הלכתא אפי' עשרה כל דהוא ואי ליכא בי עשרה ליפוק
לרשות הרבים ואי מחזיקו ליה בי עשרה לישרו ליה ואי
ליכא אפי' בג"מ מאי טעמא רחמי קא בעו לשרי בשמתיה
ויחיד מומחה שרי שמתא והיכי שרי ליה אמור הכי מחמת
רשעיהם פלוני בחלמיה מוחר יהא איסור וקללה לא
חבובא עליו יחי ראונו ואל ימות ה' שמעתי שמעך ויראתי
כו' ויעבור ג' פעמים וכן מהגב בישיבה כשהם מחזירים
הכדרים הם אומ' ויעבור ג' פ' :

לדיננו הא"י ז"ל

סימן מז ושאלתם טעם קיין כד איש מקני
לחבריה מידי לריך שיחפוס המקנה שלש אצבעות או
יחיר מן הסודר דפחות מג' לא חו לא לעניים ולא
לעשירים :

מחזקת מנהג והשיבו כי בודאי שיעור חלה מ"ג ביצים
וחמש ביצה וכדמפורש בשמעתא דאיתמר בעירובין בפרק
כילד משחפין כי אחא רב דימי כו' ומההיא שמעתא
חזין דשיעור חלה מ"ג ביצים וחמש ביצה ולכן נחנה
לנו החורה שיעור בביצים ובפירות שדברי סופרים על
הר סיני יחתו כדכתיב ועליהם ככל הדברי' לפי שהבצי'
והפיר' מלאים בכל מקום כי גלוי וידוע לפי מי שאמר
והיה העולם שישאל עתידין להפסד בין האומות
ומשקלן ומדתן שהיו בימי משה ושהוסיפו עליהן בארץ
ישראל אין נשמר' לכן והמדות משתנות בדורות ובמדינות
שכל דור ודור היו חכמים מחדשים מדותיהם כדמפורש
בגמרא מדינות וגם בחלה מלינו שהיו משערין מדות בכל
עמ שהיו שגר לו בונים לר' ואח"כ נמי קיבטא דמורייסא
דכוח בלפרי ומתמחא קמייחא דאמר ר' יוחנן דהות
יתירא על דא ריבעא וגם רב שיער קבא מלוגנא
לפיסחא וכן הלכתא ונשתנו כל אלו המדות שהן מומן
קרוב וכ"ש מדורות הראשונים שאין יודעי' מדותיהן כלל
ולכן חלו חכמים ז"ל השיעור בביצים ובפירות שהן קיימין
כל עמ ואין משחתי' מיהו שיעור הביצים והפירות חלו
חותן בדעתו של רואה והן המדה ישרה ע"ב אוקיאות :

לדיננו הא"י ז"ל

סימן מז ושאלתם סדר פדיון הבן פדיון הבן
כילד פדיון הבן חלוי בלחשים ולא בנשים וכל מי שגאס
אשה שלא ילדה לו מעולם אפי' היו לו כמה בנים מאשה
אחרת אם ילדה לו זכר לאחר ל' יום חייב לפדותו מן
הכהן בחמש סלעים ואחרו ח"ל שאם עברו עליו ל' יום
ולא פדאו חייב להוסיף חומש עד שיגיע מה שראוי
לחת לכהן עשרים דנרי ערביים של כסף יפה ואחרו
ח"ל שחייב האב לבדך בשעה שמתחם לכהן שחי ברכות
אקב' על פדיון הבן ושהחיינו ונהגו רבותי' ראשי הישיבות
המקיימי' מלח כהונה והאריזים בהם כשהם פודים בכור
פטר רחם מביאין כוס של יין והדם ומברכי' בורא פרי
הגפן ובורא עץ בשמים ואח"כ אומר הכהן בל"ה אמ"ה
אשר קדש עובר במעי אמו ומ' יום חלק רמ"ח איברים
ואח"כ נפח בו נשמה דכתיב ויפח בלפיו נשמת חיים
ויהי האדם לנפש חיה עור ובשר הלבישו ובעלמות וגידים
סככו דכתי' עור ובשר חלבישי ובעלמות וגידים סכוכני
והאכליו בנס נפלאותיו מחלל ומשחה דבש וחלב להעניג
בו חיומן מלאכיו לשמרו במעי אמו דכתיב חיים וחסד
עשית עמדי וגו' ואח"כ אומר זה בני בכורי וזה ראשית
אוני ופי שנים ראוי לחת לו שכן כחוב בחורה משה לחת

שערי תשובה

י

ועוד לו ז"ל

סי' נד ושאלתם מאן דיתבי אפינא דשבתא וקא שחי חמרא וידע דלאורחא לית ליה חמרא להבדלה • מבדיל כד בעי למיקם מסעודתיה ואע"ג דאיכא עידנא טובא ואע"ג דאסר ליה למעבד עבידתא עד ליליא וכד אחי לאורחא כד חזי מורא מברך על מאורי האש לחוד:

לו ז"ל

סי' נה ושאלתם עיני וקרא זה אל זה ואמר ותשאני רוח מה טעם יש שם לקרות ולחרגם ומה טעם קבעו אותם חכמים בסדר קדושה דבר זה כך מנהג ראשונים מקום שיש שם חלמידי חכמים כשהיו מתפללין ומופלגין על פיהם ומקדשין לאחר שעוין אמן יהא שמה רבא מברך מביאין נביא וקורין בו בעשרה פסוקים הן חסר הן יתר ומתרגמין אותן ואח"כ אומר וקרא זה אל זה ואמר ומתרגמין אותן כשם שמתרגמו אותה פרשה של נביא ואומר ותשאני רוח ומסיימין אותו כדי לסיים בשבחו של הקב"ה ואח"כ מקדשין ועוסקין בחורה הרואה במשנה עוסק הרואה בחלמוד עוסק כדי לקיים מה שאמרו חכמי' לעולם ישלם אדם שותיו שלם במקרא שלם במשנה שלם בחלמוד וכיון שרבה עניות בעולם והולכרו חלמי' חכמים למעשה ידיהם לא היו יכולין לעסוק בחורה חמיר ולהשלים כל יום וסמכו על מה שאמרו כל הנחלי' הולכי' אל הים מקרא ומשנה וחומש ועקרו לקרות בנביא בכל יום אחר חפילה ואעפ"י שעקרו לקרות בנביא אותם ב' פסוקי' לא עקרו אותם ועדיין קבועין ועומדין ומפני מה לא עקרום שקדוש משולם הוא קק"ק ושלשוהו ג' פעמים בחפילה ולומר יעקב ה' ביום נרה קך מנהג בבית רבינו בבבל לאחר שמחפלי' כל החפילה וגומרי' אותה עוסקי' בחלמי' וחנאין עוסקי' במשנה ובמדרש ובחוספתא עד ד' שעות ואומר יעקב ה' ביום נרה וגו' ואחריו וקרא זה אל זה ואמר שני פסוקי' אלו מקדשין והולכים לבתייהם ובא לזיון ואני זאת בריתי לא היו אומרי' ואם ראה יחיד לאומרים אין בך כלום שלא אמרו חכמים לא יהא פחות מעשרה אלא דבר שבקדושה ובא לזיון ואני זאת בריתי אין דבר שבקדושה ואין בהם משום קדושה.

וראינו מדקדקים הבל ואין בו מועיל דבר קדושה לא אמרו אלא דבר שבקדושה ודבר שבקדושה הוא תקן שלפניו ולאחריו אבל העיני הכון • הקדושה הוא קק"ק • דבר שבקדושה הוא דבר העולם והנסתר שלא ראו להוכיחו אלא בעיני דבר

2*

לו ז"ל רבינו האי

סי' נ ושאלתם שלח צבור שיאל עליו שם רע ונחמד באשה איש או גבב או עסק אס שב בשבועה מקבלין אותו ומתפללין אחריו ומ"מ ביום חגיגת אין מורידין אותו לפני הכהן לפי שאין פרקו נאה שכבר יאל עליו שם רע מקודם וכן שלח צבור שאין מתענה עמהם יוריד אחר שמתענה שיאמר עגנו באמת אבל כל מי שלח המתענה אי אפשר לומר עגנו:

סי' נא ועוד לו ז"ל ש"ז שמרמים עליו בדברים רעים מהו להוציאו ולהכניס אחר • והשיב דבר אין נריך שאלה אבל אם אין שם כמוהו נריך ליסרו ולהוכיחו ואם יסרו אותו ולא ישמע עליהם מוציאין אותו משום נחמה עלי בקולה וכו'.

ועוד לרבינו האי ז"ל

סי' נב ושאלתם לענין אם יקראו לאור הכר בשבת דאמר רבה אפי' גבוה שחי קומות ומלאנו בפי' רבי' דהלכה כרבה ומנהגו כאלו בקוראין בבהכ"ל מתקבלין אנשים בליל יוה"כ ופעמים בלילי שבתות וקורין חללים לאור עשית ים הפרש בין רבים דבהכ"ל לרבים דבתיס או בין הדרות דעשיות או לא ועו' ראינו לאדוננו במקלה חשובות כי שנים בעיני א' מותר זה בעיני המותר כגון פרשה הנריכה לשבת או חומות שנריכה לאותה שבת או כל דבר שרונים התלמידים לקרות בחלמי' כמנהגם בחול כלם בעיני א' מותר על ק שלחו לרבינו אדוננו אם הוא מותר או לא כי יש מהך דריונים שאסרו ילמדנו רבינו אדוננו • ודאי הלכת' כרבה ואין אדם חלוק עליו ושי' שקורין בעיני א' מותר דהא סליקא שמעמא ומילתא פסיקא שנים קורין בעיני א' ועעמא דמלחא דמנערי אהדדי וליכא למימר דהא מלחא בפרשה או בחומות שהורכנו לאותה שבת אלא כל ענין א' לשנים מותר ואפי' תלמוד גמר' הכי סליק מיהו לא רגילי רבן למעבד הכי ולא חזי לנא ולא שמיט לן דנקיטי מוסמא וגרסי בשרגא בלילי שבתא ומאן דאסר לאו גמרא נקט אלא סייג שוי במנהגא:

ועוד לו ז"ל

סי' נג ושאלתם היכא דקבע איניש סעודתיה מקמי חשע שעות במעלי שבתא ובמעלי יומא טבא וקדש ליה יומא ועדיין יחייב בסעודתא פורש מפה עליו פחורא ומקדש ואע"ג דלא בך ברכת המזון ולאחר דמקדש עבדי המוציא וגמר סעודתיה ומברך ברכת המזון:

נעלם ומהו ה' לבאות זהו דבר שבקדושה שאין ראוי אלא בעשרה:

וראינו במוסד ירושלמי כל קדושות שמלאכי השרת מקדשין כך ישראל מקדשין והאי יחירה מנהון להקדש ישראל למטה בקדושה יחירה משו' דכחי' וההקדש' והייחס קדושים ובקדושה זו מתקדשים ישראל בקדושתם קודם שמלאכי השרת יסתלקו ואנו אומ' בלשון חרגו' מפני שהם אינם חקקין לתרגום להם יש שחי קדושות בלבד ולנו שלוש בהדא יחירה:

ויגדו לרבינו הארי ז"ל

סימן נו ושאלתם בענין היה עומד בחפילה כחצו בפי' ברכות היה עומד בחפילה ומכר שהתפלל פוסק ואפי' באמצע ברכה עיונא דרבנן די לנא במחיצתא משום לא חוסיפו קאמר דסבירא להו תפלות כג' תמידין תקנום וכי הדר מצלי לליתא אחריתי דחובה עובר משום כל חוסיף אכל חצוני דללו תפלת חובה שפיר דמי. ואיכא דמדמי להון דר' יוחנן דאמר ולואי שיחפלו אדם כל היום כלו פליגי' דשמואל וסבר דאעפ"י שהתפלל חזר ומתפלל וליכא חס' ושלום בגמ' כל עיקר דר' יוחנן פלוג' אדשמואל ולית לן לשויה דר' יוחנן אחאי דעליה אמירא אלא על דר' אלעזר לענין ספק התפלל ספק לא התפלל ואמר ר' יוחנן אי מספקא ליה מלתא ולואי שיחפלו כל היום ואי נמי היה זכור שהתפלל ועמד לכתחלה להתפלל תפלה אחרת דללו חובה היא והכי קאים בלביה דללו חובה מצלי אלא מטעם כעין רשות אף שמואל לא אסר וכיון דהכי בזמן ספק התפלל ספק לא התפלל אמר ר' יוחנן ליקום וליצלי דכייל למימר אדעתיה אי לא צלי הרי היא חובתו ואי צלי תחומי איוון הילכך ולואי שיחפלו ושפיר דמי אכל היכא שהתפלל ושכח והתחיל בחפל' שיהי על מנת שהיה חובתו ומכר שהתפלל קאמר שמואל אם גומרה כאלו הקריב שי תמידין בשחרית ועובר על כל חוסיף ולא פליגי' ר' יוחנן בהא מלתא אלא הלכת' בשמואל דאמר פוסק ואפי' באמצע ברכה אכל אם עמד בחפלה בשבת ושכח שהוא שבת והתחיל אחר שלש ראשונות בשל חול גומר את הברכה כדפסע לה רבה בר אבוב לרב נחמן ולא הוי מוסיף דברים דליצלי ח"י בשבת דמן דינא בר חובא הוא ורבנן הוא דלא אטרחוהו מפני כבוד שבת ואין שואלין דברי חול הנריכין לחול בשבת ושמעתא דבתרא דרב יהודה אמר שמואל נמי הלכה שאם התפלל ומלא צבור שמתפללין אם יכול לחדש דבר בחפלתו יחפלו ואי לאו אל יחפלו דאי מחדש בה דבר ומקמת דעתיה

שאניא חפילת חובה אלא נדבה מטעם כעין רשות שפיר דמי אכל חובה אסור ואיכא רבנן דמוקמי לה להא שמעתא בחפילת המוספין אכל תפלות אחרות לא פשיטא להון ולא היא אלא כולה תפילות כהדדי בשבת שמוסיפין אסור להחפלו שיהיה אלא א"כ חדש ופשיטא דגמ' בהדיא קאמר צריכא דאי לשמוע' קמייחא הוה אמינא היכא דללי ביחיד לא ליקום שיהיה וליצלי ביחיד ולא למחדר לליתא קמ"ל הא שמעתא דאפי' בצבור נמי לא יצלי ולא ליחיי ואי לשמועין הא שיהיה הוה אמינא מפתח הוא דלא יפתח אכל היכא דפתח אימא ייגמר קמ"ל דלא ייגמר ודבר זה ברור שבכל התפלות הוא אומר ובהא שמעתא קאמר אם יכול לחדש דבר יפתח לכתחלה אדעתא דמחד' אכל קמייחא דכבר פתח לה אדעתא דחובה אעפ"י שיטל לחדש לא יגמור ומשום הכי לא אימנא בה חידוש וכל הדברי' הללו ברורים הם וחוקים הן ולכן הארכנו בפי' שמועה זאת:

סי' נו ושאלתם שיש בבני הדור מי שמברך קודם שיקרא ק"ש על מטעו הכי צ"ה' חמה אקב"ו על קרית שמע ולהמליכו באהבה ואק חוי לן דהא ברכה זו אינו מטעם הברכות והמברכה הרי הוא מברך ברכה שאניא צריכא ומוציא שם שמים לבטלה מפני שק"ש על מטעו רשות היא כדאמרינן שאם ח"ה הוא אינו צריך אלא לאו מטעם הוא ועוד מברך מלפניו אהבה רבה ואמרינן שכבר נפטור באהבה רבה הילכך האי ברכה ליחא כל עיקר:

סי' נז ושאלתם אחד יושב ושנים מתפללי' דעו כי סתן רע ליושב אלא מרחיק חמש אמות ומתפלל דכתיב אי האשה הגזת עמכה מלת ה' חמשה והי מילי כי יחיד במילי דעלמא ובטיל אכל יחיד וקרי ק"ש או במילי דללו' לית לן בה ואי לא בעי מתרחק ה' אמות ד' לשכינה ואמה אחת לדידיה מכאן שאסור לאדם שיפסע ויחפלו חבירו בחוץ ד' אמות שלו שהם מקום שכינה הא חוץ לד' אמות שרי:

סי' נח ושאלתם מאן דלא גמיר לא ליקום למקרי בתורה או לתרגומי ואי אינעריכו ליה משו' דליכא כהן או לוי אלא הוא אי בדאמר ליה המסייע יכול למימר מילת' מילת' ליקו' ואי לא לא ליקום ואי ידע לומר לבדו מלה מלה ואסור הקורא שיתן עיניו חוץ לחזרה שלא ניתנה התורה אלא בכחז ועל כן הכל שוחקין בשעת דס"ת פתוח ולא יקרא שום אדם אלא הקורא בס"ת בכחז לבדו ומדברי רבנא דללו' משמע דס"ל שלא יקרא החזן עבור הקורא:

מפורשת אלא במה שפירשו ח"ל ומדרסי' לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבעל פה שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו' וכתיב לא חסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל הילכך חסור לחפור שום בגד של אמר בחוטי פשחן ושום בגד פשחן בחוטי אמר ולא לחבר שום בגד אמר בלמז עמנו אלא במינו חא"כ מחברו בקיבוץ או במשי וכדתק בללאים אין חסור משום כלאים אלא אמר ופשחים וכ"ש נמי לחבר שום מלבוש של פשחים בלמז ולא לעשות ערדילים להם כגון חוליא הקרוי אטרס ואפי' לתפרן במשי והוא ליה כשתי חכיפות דהויין להו חבור מפני שהחכיפה במחט הויין חכיפה ואפילו היא ממשי הפשחן והאמר להיוותן שתי חכיפות הילכך חסור מכל פנים: רבינו חננאל ז"ל כתב הכי בפירושו בחטילת יבמות בענין מלת שעטנז נפקא כך הוא לפי שהכלאים בג' מד' שוע או טווי או נח שוע לשון שעיעו' דמחרגמי' ועל חלקת זאריזו על שעיעות והוא שטורפין אמר ופשחים זה עם זה ועושים מהם לבדים ועושים מהם כמו לבוש וחטן הלבדים חסורין מפני שהן שועים טווי הוא שני פנים או שטורפין אמר ופשחים וטוין אוחס או שטוין אמר לבדו ופשחים לבדו וחורין ושחרין שני החוטין זה עם זה: נח גם הוא שני פנים או באריגה או חכיפה במחט ולא מצינו ללשון הזה עיקר אלא באגדה דויקרא רבה מלך שלח לבו עליו ונטל צפורן לחתור על אביו ומפרשין אוחס לשון סיבוך כהאם שהוא מסתבך ואעפ"י שבחורת כהנים הסייע ר' אליעזר חת הכו ופי' דבר המליח חת ישראל לאביהם שבשמים כלומר מרחיקין מלשון אל ילחו מעיניך הדרך הראשון עיקר וחמה"י על הא"י דכתב רבינו חננאל או שוע או טווי או נח דהא גרסינן במסכת מדה והלכתא כמר זוטרא דאמר עד שיהא שוע וטווי ונח דכולהו בעי' כחדא:

סי' סג ושאלתם בענין עד שיהא שוע טווי ונח או דילמא או שוע או טווי או נח הסיב רבינו הא"י ז"ל הא מלתא מיפרשא בגמ' דמדאורייתא עד דליכא תלתיבון ורבין גורו בכל חדא בפני עצמה דאמר רב אחא בר יעקב משמיה דמר זוטרא הא"י מאן דלית ליה חוטא דתיחנא בגלימא דעמרא כו' עד והלכתא כמר זוטרא מדאפקינכו רחמנא בחד לישנא שעטנז וידע לטון דגורת חסור היא ולית למפרך בה כל עיקר ודאמריהון מאי הוא שוע חרנוס ונח חרג' חלקת זאריזו כמו ק ובלשון ערבי אמלס ובמשנתנו שינו הלבדין חסורין מפני

סי' סד ושאלתם על כהן קטן מהו לקרות בחורה ראשון ופשיט' מדתק קטן קורא בחורה ומחרגס ואמרי' וכשקורא עולה למינן שבעה ושאר הוא שיקרא שמיני ויפטור בנביא ואין בהפטור קטן פגם לזכור אלא דרך ארץ והישר לעשות שיעמוד אדם גדול וחשוב בין לקרות ראשון בין להפטיר ומעמידין קטן לקרות ראשון ולהפטיר מפני כבוד אביו ואם על פגם הכהן חששם שעמד שמיני לקרות בחורה ולהפטיר בנביא אין בזה פגם כל עיקר ומעשי' בכל יום כהנים מפטירין:

סי' סה ושאלתם הלכתא חסור לחפור שני בגדים אחד של אמר וא' של פשחן ואפי' בחוטי משי כדי לעשות בגד אחד ללבוש שניון שדוחק זה בזה בחפירה נעשים כשועין ונאסרים וקיימא לן מדרבנן או שוע או טווי או נח ולא החירו חכמים אלא כדתיא לובש אדם שני חלוקין זה על גב זה אעפ"י שפונדחו חגורה לו מבחך אבל חפירה לא החירו ובמה שהוא רחוק בזה נחלקו דאמרי' בגמ' דבני מערבא אביו דבר קפרא שאל לר' זעירא מהו למיחן פריטין בגולת' דמקטרי' בחוטי דיתין אמ"ל חסור ושמואל אמר מותר בודאי פשטין כמו זה חסור ועוד שיש בו מפני מראית העין:

ועוד לו ז"ל

סי' סב ושאלתם והלכתא חסור לחפור בגד אמר בחוטי פשחים ואפי' כרים וכסות דק"ל חפירה באריגה דמיא והלכתא כרבי שמעון דאמר אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן חסור לישן עליהן ואמר הגאון ז"ל שרי בכרים וכסות ואלו הן חורף דבריו והלכתא בגדים של מלבוש ושל כסות כיון שאיסורן מן החורה אפילו לתפרן בחוטי פשחן חסור אבל בכרים וכסות שאיסורן מדרבנן אם תפרן בחוטי פשחן אין בכך כלום ומרדעא של חמור' הרי הוא ככרים וכסות ואמרו רבותינו ז"ל לא יעלה עליך אבל אחת מציעו תחתיהן אבל אמרו חז"ל חסור לעשות ק שמה תכרך יומא אחת על גשרו ואפילו וילון גורו ביה רבין מפני שהשמש מתחמם כנגדו והא' דאסור רחמנא אמר ופשחים דוקא אמר אילינן דגמרי' לה מציעת אבל מידי אחריל' לא והרב ברגליו ז"ל כתב לית לן להדורי אדאורייתא ודרבנן אלא למילק ולמידע הי דאורייתא והי דרבנן אבל לנעין איסורא כולה אסירי וכדאמרי' בכמה דוכתי כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה כי אין החורה

ט"ו **סו** רבינו הא"י ז"ל ושאלחם על עין חקיעת שופר במולאי יו"ה כ מנהגיו לחקוע חסר"ח במולאי יו"ה כ כל מקום ולא מצינו טעם חובה. אלא דומה כי הוא זכר ליוכל שנאמר בו חעבירו שופר בכל ארצם ומנהגו בכל שנה ושנה אטו יוכל אי נמי כדי לערבב את השטן:

ס"ה **סח** ושאלחם מי שמבקש לקנח פניו ביום הכפורים אם אסעינים הוא ואין דעחו מיושבת עליו כל השנה עד שיקנח פניו במים וכ"ש ביו"ה שרריך לקנח ולטוה את עצמו יקנח אבל לכל אדם לא שאלחו חממים חסור לו לאדם שיושיט אלבעו קטנה במים בט' באב כדרך שאסור ביום הכפורים אבל אם יטע' מי רגלים יחיות על רגליו חייב לרחוץ רגליו ולשפסף אותם בידו שך שנינו זה הכלל היה במקדש כל המסך רגליו צריך עבילה וכל המטיל מים צריך קדוש ידים ורגלים בשלמא רגלים משום יטע'ת אלא ידים למה אמר ר"א זאת אומרת מזה לשפסף ע"כ: והר"ן ג' ג'אח ז"ל כתב אפי' לפלוך על פניו או על עיניו מותר להעבירן במים והחיה חנעיל את הסנדל רב אמר משום אנה ושמואל אמר משום עקרב ואן הא דשמואל אכ"ע סברי לה:

ס"ה **סח** ושאלחם לרבינו הא"י ז"ל בירושלמי פרק החולץ אדם שסרח על חבירו חסלה והלך ובקש ממנו פעם ראשון ושיי ולא קבלו מה יעשה יעשה שורה של אשים ויפייסו בפניהם שנאמר ישור על אשים וגו' וא"כ מה כתיב פדה נפשו מעבור בשחת וגו' א"ר יוסי הדא דתימא באוחו שלא הוציא עליו שם רע אבל באוחו שהוציא עליו שם רע אין לו מחילה עולמית: ישור על אשים פי' לשון שורה ואין שורה פחותה מג' בני אדם ויאמר חטאתי הרי פעם אחת וישר העויתי פעם שנייה ולא שיה לי שלישי:

ס"ה **ע** ושאלחם בענין הולכת לולב לבית הכנסת צריך אדם להפך אוחו לולב בשמאל ואחריו בימין שאם אנו מוליכין אוחו כדרו אנו מחוייבין לברך עליו מיד. הילכך אנו מהפכין אוחו עד שעת ההלל ומברכין עליו עם הכבוד על נטילת לולב והשומע ברכה מש"ע ועונה אמן יאח מכלל הברכה ועם כל זה כל אחד הוא מנהג לבר' אבל יברך חדיר קודם שיטלו בידו כפי אשר אמרו:

ס"ה **עא** רבינו נסים ז"ל כתב ההוא אדורעא דהוה בי כשחא דשק יתיב בנהרדעא:

שהם שועים ומ לא ראינו לו עיקר אלא בלשון ארמי והוא דבר שחלי בדבר ומחובר בו כדאמר' אי אפסיק חייא טרפה:

ס"ה **סד** ושאלחם אם להחטות בשני ימים טובים דראש השנה כך אנו רואים יפה שלא להחטות שך אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל בראש השנה ועמה לנו אכלו משמנים וסחו ממחקים וגו' וסיפא דכתיב כי חדות ה' היא מעתה וכן בשבת שובה אין אנו רואים שיתענה שהרי ט' באב שהוא תענית חמורה לא ראו לקבעה בשבת אלא דחו אותה לאחר השבת ואפי' להשלים תענית שמערב שבת נסתפקו כמה דורות עד שנחתכה הלכה מתענה ומשלים ובהדיא אמריק בירושלמי ר' יעקב הוה מפקד לספריא מאן אחא משאל לכוון אחון אמרין ליה בכל מחטנין חך משבחות וימים טובים וראשי חדשים ופורים. ובגמ' דיום הכפורים בדיקן אמר' ומה עיניי שאינו מזהב בשבחות ובימים טובים מלאכה שמהגה בשבחות ובימים טובים אינו דין שעם שח אין מחטנין לא בשבחות ולא בימים טובים:

ס"ה **סה** ושאלחם ענין שופר של ראש השנה כי מנהג גאונים להחריע אחר סיום התפלה חרועה גדולה כדי לערבב את השטן וכך הוא מנהג בשתי יציבות. אנו ראינו להשיבכם כי אין אנו עושים כן בחזרת מנהג ולא שמענו שאבותינו נהגו כך אלא שיחידים מחטסקים כל אחד ואחד בחלואו מהא דכי אחא רב ינחק בר יוסף אמר כד מסיים שליחא לזכור חקיעתא ציבנה לא שמע איניש קל אודייה מקל חקועייה למדנו שהיו רגילים הראשונים שהיחידים חוקעין אחר תפלה ולא שחייבין כי שליח נבור מוילאן ידי חובתן אלא מזה מן המוצחר להחריע אחר סיום התפלה וכדי לערבב את השטן ושפיר דמי למעבד הכי ואם אין עושין כן אין בך כלום. ואחר הגאונים ז"ל מודים שרריך להחריע על כל פנים:

ס"ה **סו** ושאלחם על מה שאמרו קנח גאונים ז"ל דהכיני בחרתי מחיבתא בראש השנה ללואי שליח נבור חשע ונבור שבע ויחיד צביחו מחפלל חשע כדי שיאח ידי חובתו במלכות וחרמות ושופרות. רב נטורנאי ורב ינחק ו' ג'אח ז"ל כתבו אנו כך קבלנו מחממים ובעלי הוראה ואנשי מעשה שקבלו גם הם כגון רב שמואל הלוי ז"ל שקבל מהרב ר' חנוך ז"ל חקיים שצדור שהלכה למעשה שהם מחפללין במוסף ראש השנה חשע ל"ש נבור ול"ש שליח נבור והשיב רבנו הא"י ז"ל שהכל מחפללין חשע בין נבור בין שליח נבור וכך הראשונים מורין ועושין:

והיודע עומד בין שני דקלים שהם קרובים זה לזה ורואה איך יומע זה לזה יש לו בו סימן שמכירין בהם כמה דברים ואמ' כי מ' אברהם קבאסי וז"ל גאון שהיה בשנת אלף ק"מ לשטרות היה מכיר בשיחת דקלים והיה מודיע פליאות גדולות שמכירים בהם האמת בני אדם:

לרבינו הא"י ז"ל

סי' ע"ה ותשאלתם לענין מי ששבע שלא ליהנות לאשחרו ולית ליה לשלומי כתובה ולגרשה אי ודאי ידע בנפשיה שגלוי וידוע לפני יוצרו דלית ליה לשלומי כתובה וכתה דלא שלים מחייב בשאר כסות ועונה הרי הוא כמי ששבע לבטל את המערה שלא לעשות סוכה ושלא ליעול לולב ושלא להניח חפילין וכיוצא בהן הרי זו שבעה שוא ואע"ג דבעידן דאשחבע אין פשוטן של דברים לעבור על המערה אלא כיון דקאחי לידה לעבור על המערה הרי בזה שבעה שבעה לית ליה לשלומי וכמה דלא משלם בעידנא דאשחבע לית ליה לשלומי וכמה דלא משלם לא מחייב בשאר כסות ועונה משחבע אע"כ לא עבד מאי דמחייב הרי זו מעיקרא שבעה שוא שחייבין על זדונה מלקות ארבעים ושרי לאוכלה ולאשקויה ולכסויה ולמיקם בעונתה ולא נריך התרת חכם אבל אם לא הויין אלא מילי בדעתיה בעידן שבעה אלא כסבור היה שיכול לעמוד בשבעה ולבסוף חייגלאי ליה דלא יכיל או דחשב דלית ליה שיעור כתובה וכשפש במיליה לא אשכח או דחשב דכיל לגרשה ולמכור כתובה עליה בכללות חוב ולבסוף חייגלאי ליה דלית ליה מן דינא למעבד הכי או אנפא אחרי'ל כיוצא באלו לאו שבעה שוא היא ולית עליה מלקות אלא לשבעה שגגות דמיא ומחגי' בהדיא חק פותחין לאדם בכתובה אשחרו ומעשה בחדד שחדד מאשחרו הנאה והיתה בכתובה ארבע מאות זה כו' ולענין מאי דאמריהו או דילמא התם נדר הכא שבעה הא חק נמי כשם שדרי שגגות מותרין קד שבעה שגגות מותרות ואע"ג דדומיא מאי דאמור רבן לענין שאכלתי ושלא אכלתי הכי נמי החירו חכמי' לענין ביטוי שאוכל ושלא אוכל והא נשבע נריך שאלה לחכם ומחיר לו ואע"ג דמז כמה דורות סליקו לכו והותרה לשבעה כבי האי מילתא שאני דלאו דבר הרשות הוא ולא מאי קיימי שבעה ולא מניי רבן התרה ואמרינן אמר רבא אמר רב יוחנן הלכה מקקין לאלהי ישראל ומאי דאמריהו שמחיר ע"י חכם שבעה או זקן תשוב קד הלכה או חכם מומחה אע"ג דיחיד הוא ואי הויטות אינן נריבין שלשה:

ורבינו הא"י גאון ז"ל השיב בתשובה ששאל מאת רבינו אלוף הקדש אביו ז"ל כשגלה יכניה עם החרש והמסגר ועם הנביאים שהיו עמם כשבאו להרדעה בנו שם בית הכנסת מעפר ואבנים שהביאו עמם ממקום בית המקדש שק כתיב כי רצו עבדיך את אביה ואת עפרה יחננו וקראו לאותו בית הכנסת שק יחייב כלומר השכינה נסעה ממקדש ושכנה בזהו מקום ולמה קראו שמו שק נסעה מאותו מקום כדאמר' בוקא דאעמא דשק מדוכתיה ובפרק בני העיר אמר רבי שמעון בן יוחאי בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני המקום שכל מקום שגלו שכינה עמם שנאמר למענכם שלחתי צבאל והורדתי בריחם כלם לעולם שכינה עמם כו' ואמר' צבאל היכא שריא שכינה רב אמר בנשחא דהולא ושמואל אמר בנשחא דשק יחייב צנהרדעא:

סי' ע"ב ותשאלתם הא דאמר' יתעסקו בו עממין על ידי ישראל הוא דקא מלוו להו ישראל כדאמר' מותר ללוות עם המצ' צ"ט ראשון בחוק החסום ועבדים ישראל אסיר להו למיקבר מיחא צ"ט ראשון מדאמר' יתעסקו בו עממין שהם הגוים ממש אבל עבד לענין מלאכה דשבת ו"ט איתקשו למרייהו דכתיב לא תעשה כל מלאכה אחת ובין ובין ועבדך ואמחק ואי קברי מחין להו וגוערין בצדוניהם דקא עברי בצורייחא דהא גזרת הכתוב הוא:

ועוד לרבינו הא"י ז"ל

סי' ע"ג ותשאלתם הא דאמר רב חק בר אבא ארבע רוחות משבות בכל יום ורוח נפומית משבת עם כל אחת מהן שאלמלא בן קן מעמידה אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומי' קשה מכלם ואלמלא בן קן מעמידה מחרצת את העולם אל תחתיה מאלה כי בכל עת רוח גדולה וזקוק אלא ארבע רוחות שמשבות בכל יום פעם זו ופעם זו ובנחת משבת ורוח נפומית משבת עמהם חיי אדם בנשימות ופעמים שרוח דרומית משבת וגוברת היא המחרצת ומטרפת את השמות וס' לה הקב"ה קן גדול שפורש כנפיו בפניה ממקום מולתה ואובד את חקקה ואלמלא בזה למקום הישוב בחקקה היתה מחרצתו ותו שכתוב המצינתך יאצר קן יפרש כנפיו לחימון:

ועוד לו ז"ל

סי' ע"ד ותשאלתם שיחת דקלים אמר כי יום שאין בו נשיבת הרוח ושאלתה פורש סדין אינה מתענעת

יגד לו ז"ל

ח"ל בקמה ללמד שבקימה ובעמידה חספור וחקיעה שופר מעמוד ומבדך לשמוע קול שופר והלכה רוחה היא בכל ישראל ואין לוח מינה ואינה בשתי ישיבות לומר לחקוע בקול שופר אלף לשמוע ואי קשיא לכו מה דאמור אסמכתא לכל הברכות מעמוד דכתיב ויעמוד ויבדך את קהל ישראל ודילמא מימרון הוי מילי לישראל כתי' ה"ג ויעמוד המלך בעמידה ויבדך למלך שהברכות שלו את לרבות שכינה של מקום כל קהל ישראל כמשמעו וכל קהל ישראל עומד למאי אחא מלמד שכולם בעמידה לכבודו של מלך:

ס"ה פ ושאלתם כי יש מקומות שאומרים והוא רחוס במעלי שבת וי"ט הכי הוא בשתי ישיבות שאסור הוא בשבת כיון שקדש היום ואין אומ' והוא רחוס ולא שומר את עמו ישראל דהכי קי"ל לענין והוא רחיו חקינו ליה בערביה משום שעתה הדין לחייבים צניכסם בשבת אין שם דין כלל ואין צרי' לומר וה"ה לשומר את עמו ישראל דאמר רבא אמר' ר' יירא משל לרועה לאן בר' וכן כל זמן בחול שהשרים ממונים על העולם צרי' לומר שומר את עמו ישראל כי כמה הם המקטרגים לישראל בכל יום כיון שזכרם שבת כולם זויס ממקומם ושגב' לבדו והרי האלף חתם סוכה שלוש נשמרים וע"כ צרי' לומר הפורש סוכה שלוש עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים וכן הוא המנהג וקי"ל מלתא רוחה ובמוצאי שבת כולם חזרי' למקומם ומעמיד' משמרות משבת לשבת ועל כן א"צ לשחות קודם הבדלה על הכוס עד שיתקיימו ממונים והשומרי' על העולם כמחילה:

וכן הוא הדין בכל תקופה שא"צ לשחות ומנהג פשוט בעולם מפני חלוק המשמרות עד שיתקיימו כל אחד ואחד על מקומו ואי קשיא לכו עוגש מוצאי שבת למאן דשחי קודם שיבדיל על הכוס מפני שצריך להבדיל שלש הבדלות קודם ואלו הן בין קודש לחול ובין ישראל לגויס ובין יום השביעי ואם לא עשה כן עושה גדול יותר:

ס"ה פא ושאלתם ענין הדלק' הגר במוצאי שבת אחת היא עונתה מן הדין הוא והכין מסבגת שאין מדליקין בר במוצאי שבת עד הבדלת חפלה בלחה חוננתה דאכתי שבת נקרא כשם שמוסיפין מחול על הקדש בכניסתו כך מוסיפין ציאלתו:

ס"ה סב ושאלת' אם טעה בהמלך הקדוש המלך המשפט אם לא סייס ואמר המלך עושה שלום שפיר דמי לחזור ואם סייס כיון שלא אמר חכמי' צרי' לחזור ליכא כח לחיוביה:

ס"ה עז ושאלתם צבור דמלכו חפלה ערביה וקרו ק"ש קודם לאת הכוכבים ולא יכיל איניש לענביהו דבעומות כמה קהלות הקילו על נפשייהו בך ומלכו קודם לאת הכוכבים אחא מכן עדיף דליילי איניש בהדי צבורא ח"י ברכות משום צרוב עם הדרת מלך ושביק ק"ש וברכות שלפניה ושלאחריה עד לאת הכוכבים או לענבי עד לאת הכוכבים ומחפלי ציחיד וסומך גאולה לחפלה בר' יוחנן רבין דבארץ ישראל הכין עבדין מלכו של ערביה וצבר הכי קרו ק"ש צומנה ולא איכפת להו למסך גאולה לחפלה בערביה ואין הכי חזין דק"ש בעונתה עפי עדיף וסיומן לדבר לאת הכוכבים והוא דאורייתא וטפי עדיף מלמסך גאולה לחפלה היכא דלא אפשר ואי חזי איניש ללאוי ראשונה דבהדי צבורא רשות ושייה חובה שפיר דמי:

ס"ה עז ושאלתם מלכות האמורי' בפסוק זה כה אמר ה' אם הרביעי וגו' כולם בטל חז' מט"ב דקאמר' אין שמד ואין שלום והא בזמן הזה רע מחטנין רע אין מחטנין ומקשי' אי הכי ט"ב ממי שאני ט"ב הואיל והוכפלו בו נרות ואמר' ט"ב בלבד הוא דאיתיה חובה ואותן אמרי' רע מחטני' רע לא מחטני' ע"כ: הרב צרגלוי ז"ל כתב מ"ע קבעום האידנא חובה מפני שהם דברי קבלה ועוד שלא בטלו לגמרי שהרי בזמן שיש שמד ט"ס ובגלות השמד נוהג פעמי' הרבה ועוד דאפי' בזמן שאין שמד ואין שלום צרף תליא מלתא אבל לכך עכשיו קבעום חובה ובט"ב בין השמשות שלו אסור הילכך מפסיק סעודתו אם בא השמש ובהגו כ"ע דלא למיכל אפחורא ואולי לביה הכנסה בלא נעילה הסגל ויושבי' על הארץ כענין אבליס וכענין יסבו לארץ ידמו ומלכו ללותא דערבי' ענינו ושחרית ומנחה כשאת' בחגיגה צבור אומרה צילי שבת דיומו פי' בערביה ושחרית ומנחה ובשמוע חפילה וחזן בין גואל לרופא:

ס"ה עח ושאלתם המורד הגאה משופר אם אסור לתקוע בו פי' שיש שהם מחאויס לתקוע וכשחוקעו' מאלו נהגי' בשעתי' תלוחת המורד הגאה ממנו מותר לתקוע לו חקיעה של מלכה דהא לא מחתני ומלח לא להנאה יתחו דעיקר ענין אחר:

ס"ה עט ושאלתם אם מלכו אסמכתא לכל הברכות שהן מעמוד ודאי כך הוא דכתיב ויעמוד ויבדך את כל קהל ישראל וכן הוא מקדמוניו ז"ל דאסמכת' לכל הברכות שיהיו מעמוד דכתיב ויעמוד ויבדך וספירת העומר כמו כן בעמידה דכתיב מהלל חרמש בקמה מה

ע"כ רבינו האי ז"ל לנאמן ז"ל

לרבינו האי ז"ל

סי' פו ושאלתם על שיש דייני' שהם מתשכני' מטות העמי' וחפצי' שאינם בדין החורה ובעלי חובות באים וגחלי' בתיבה וכולי' מטותיהם וכליהם שאין ראויים למשק ואין אחס יסולין לכוף אחס: חפח חחס מאוחס הדייני' הם דייני' סדום גולל וחומסי' עליהם כתי' ואחס בערחס הכרס גלח העני בבתיבה על כן צריך להעביר קול עליה' בכל שכיניכם ומקומות הקרובי' לכם לביישם ולהעבירם מלדון לכם כי אינם חוששי' לחורה ולדברי ח"ל והואיל ואחס יודעי' דין החורה וחקנות רבן שימו לכם לב עוז ודברו הולאו חש'י מכס יראי שמי' ח"ח החוששי' על כבודה של חורה ושומו עליכם ואין לכם להרהר בזה:

סי' פז וממה ששאלתם יותר על ענין ברכת ביטור לפני בדיקה כך הוא וירושם מאבות היא שלא יסוח עד שיגמור ובדין הוא שלא יעשה כן כדי שלא יבא לידי הסח הדעת כי כשהוא נמנע מן השיחה לבו מוכן למעשה ודעתו מוכנת לבדיקה ומי שלא עשה כן לא יבא ידי חובתו וכך עמא דבר ע"כ לכך כתב רב סעדיה ז"ל וכו' לשון דבריו מאן דברך ובדיק חמך לא לשחשי עד דכלי כל בדיקותיה ומבטל ואמר כל חמירא וגו' ואפילו אמר לו בכל לשון יבא ואם סח בין ברכה לביטול חחר ומברך רבי דוסא בנו ז"ל אמר עיקר דבר זה ידוע כי המברך לעשות מצוה ולאכול לחם צריך לכוין את לבו בברכה ולעשות המצוה אשר ברך עליה סמוך לברכתו בערס ידבר דבר חול ולא יפסיק בין עשיית המצוה והברכה בשיחת חולין דכן אמר רב טול ברוך טול ברוך ח"ל לברך כו' על כן צריך הבדוק לברך ולהחמיל בבדיקה סמוך לברכה ואם שח שיחת חולין קודם החמסקו בבדיקה צריך לחזור ולברך ושחמי' אדונינו גאון אבינו גאון ז"ל ללא לישחשי עד דכליא בדיקותיה כי הבדוק צרי' כונה למצוה ולהיות אימת המצוה עליו וליתן דעתו עליה מתי יחמיל עד שיגמור דמעה מן המובחר דלא לשחשי עד משלם בדיקותיה' ומצינו מכל דבריו למדן כי השח בין ברכה לבדיקה חחר ומברך ואם החמיל לבדוק ושח אינו צרי' לחזור ולברך אבל מצוה מן המובחר שלא יתעסק בדבר שיחה עד שחכלה בדיקותו וכן אנו עושין:

רב האי ז"ל

סי' פח ושאלתם אם צרי' לאחז אדם בצינוריו או לא דבר זה לא על דרך חכמי' ותלמידי' הוא

סי' פג אם שח שליח לצור המלך הקדוש המלך המשפט חובה אימן ונחיר שליח לצור לומר ואנו אומרים דלא שח יחיד ולא שח שליח לצור היבא דטעו חובה לחזור שהרי חקנום במטבע של חפלה וקי"ל טעה בשלש ראשונות חחר לראש באמצעיות חחר למקום שטעה:

לרבינו האי ז"ל

סי' פד ושאלת' ערב"ל מרבן הוא כמו ערב"ח השחין דבר חס המתחמם בלשה של חורה האי ערבא מרבן דרחא אורייחיה קא מרחחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש ד"ל ערבא מרבן קשה בערבי קורין לחטים הקסות חטא לריבא מובהק נגדו בערו גחלי אש וחרגס חזיו יקריה מבהקין גרסין בשקלים חבוא מארה ללשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת וחבוא מארה ללשה שאין לה בעל ומתקשטת וחבוא מארה לערבא מרבן דלא מתקשט בכבודה של חורה:

עוד לו ז"ל

וששאלתם מצוה לחרגס בבית הכנסת על הקורה בחורה ועל המפטיר בנביא והלכה זו ירושה מימות הגבאים:

סי' פה ושאלתם יו"ט של עצרת ברור סי' יפה לכל השנה איבא מאן דס"ל דהא י"ט של עצרת דקחני הכא הוא יום שמיני מפני שאותו היום מוזכרין גבורות גשמי' ולא הכין מלחא אלא על חג השבועות קאמר שהוא יום ששה בסיון ובו יתנה חורה ודבר זה מפורש במסכת ערכין בחוספתא בפ"ק עצרת פעמי' שחל להיות בחמשה בשעה בשבעה לא פחות ולא יותר ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם בשעה סימן ביניי בשבעה סימן יפה לעולם אבא שאל אומר כל זמן שי"ט של עצרת ברור סימן יפה לעולם וכן מצינו שהיו ישראל עומדין לפני הר סיני נמשכין לאחריהם י"ב מיל על כל דבור ודבור באין לפניהם י"ב מיל על כל דבור ודבור כ"ד היה היום ברור והיו ישראל משחלחין מפני האש אמ"ל הקב"ה לעני כבוד רבצו על לפני בני שנאמר ה' בלחך משעיר וגו' והקב"ה מרביץ עוללי' לפניהם וגשמי' שנאמר גשם נדבות חניף אלהי' דהא יום שמחת לבו של הקב"ה היה נמלא היום ברור שמחה ועוד לעולם וכך כתב רבינו נסי' ז"ל:

זה דרך יחירות הוא וכי מאחר שהצבוק בצימחיו צשעת עטיפתו וברך עליהן לאחר מכאן למה אוחז בידו אלא מעשה כשמגיע וקשרם לרי' נמי לאחר בחפילו ואל"ח יאחז כשמגיע וכחצתם לרי' לבוא לביחו ולהניח ידו על מקום מוחה הילך העשה כן לרי' ללמד ולהסביר לו שלא יעשה ואין חזי לן הניח מוחה לליחיה גביה אלא ליחיה אי מעיין בהו וממשמש בהו בעת ק"ש שיש שם מוחו שפיר דמי ומה איכפת לן ואי אחרת דילמא טריד כיון דמוחה היא לא טריד בהו אבל ודאי אי ידעי' דטריד במשמש ידיו שפיר דמי לממשע יתיה שהרי אין לקרד ולא לרמח ולא להורח באצבעותיו וחפלין אי ממשמש בהו דדיר שפיר דמי וחובה למעבד הכי דחייב אדם למשמש בחפילו כל שעה קל וחומר מצ"ל:

סי' פט ושאלתם אם יכול לחדש דבר בחפילו כיצד מחדש הא מילתא משו' לא חוספו נגעו בה ובחפילת המוספי' דלא לימרו שני מוספי' הוו והאי חידוש כגון שיכול לומר כי זה המוסף הוא שהחפלי מעיקרא והשתא לכבוד נכור הוא שונה ואינו מוסף ואית ליה למימר הכי יחי ראון מלפני' ה' אלהינו שחשמת חפילתי שהחפילתי לפניך שחשמו לארצנו וחשענו בגבולינו ועשה לפני' את קרבנות חובותינו אלו דברי גאון ז"ל ברב'לוי אם יכול לחדש דבר בחפילו שחדש מוסף בכל דבר ודבר בכל ברכה וברכה מעיניה חזק מג' ראשונות וג' אחרונות. לו ז"ל אבזה דשמואל כד הוה אחי בארמא עד חלחא יומי לא הוה מזלי ואשכחן לרבוחא ז"ל דפרישו הכי מילי בדורות הראשונים דהוו מכווני טובא בצלוחא אבל האידנא לא:

סי' צב ושאלתם מותר השמן שבליה הראשונה של חנוכה מדליק בליל השני וכן בכל לילה ולילה ובליל שמיני שורפו כולו לפי שהוקצה למזבח אסור ליהנות ממנו ולא מסביר דהא ק"ל שיירי מזבח מרקין ומה שנשאר מן השמן אחר שכלתה רגל מן השוק שיירי מזבח הן. ורבינו חננאל ז"ל מנין דלרי' הדלקת נר בשבת שנה' וידעת כי שלום אהלך ואין שלום אלא באור שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואיכא למימר נמי דאשארף קא בעי שאם לא עשור ולא ערבו אין שלום בבית שלא ימלאו מחוקן מה שירע לאכול והכי נמי אם לא ערבו:

לגאון ז"ל

סי' צג ושאלתם שבת שחל להיות ערב הפסח שנהגו אכלים לבשר מלפני השבת שכתוב חתים משום ופרשם מן שאינו נוהג מנהג זה יחייב או לא כך ראינו שכלכלה אחס עושים שבת אסור לבשר בה חמץ אבל מבערין אוחז מלפני השבת ומיחין דבר קלוד כשיעור סעודה של שחרית שבת ואין מבטלין לאכול בשחרית של שבת לא מין חטים ולא מין שעורים קמח נדי שלא יכא לרי' להדיחו מן הקערות שכיון שאין לרי' לאכול בה למנהג אסור להדיחו אבל מבטל מין דגים וצאים שאין הקערה צריכה להדיחה ואסור להדיחה ולבער חמץ בשבת שכן שיינו י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת

לרבינו הא"י ז"ל

סי' צא ושאלתם עיקר ברכה להדליק נר של שבת מנהגא או הלכתא ואי הלכתא היכא כתיבא בחלמוד ואי אית ליה לבעל הבית להדליק נרות הרבה על רשונה מבר' או על אחריו אי על הראש' מברך היכי מדליק בחר דקבלה לשבתא ואי על האחרונה

בפני הקבץ או כיוצא בזה אסיר ההוא חמרא בפסח וכן נמי המורים וכוחם הבבלי וכיוצא בזה:

סי' צד' ושאלתם בלך החרש פי' בלך שלא החמיץ כל לרבו ונעשית כחרש שבעולם כמו חרש בבני אדם ואמרו' אם שם כיוצא בו כמה משערי' אותו בדרך אמר' אברהם. אמר רישלקיש כדי שיהלך אדם ממגדל נויא לטבריא מיל'. וכי בעינן שיעור מיל לבזק החרש אבל לבזל שבזל העיסה תחלה עד מחי נקראת חמץ וחייב עליה כרת כדי שיהלך ד' מלן משעת גבילה עד שעת אכילה:

לחפלה היה מהלך בדרך והגיע זמן חפי' אם יודע שיש לפניו עיר או בית המדרש או בית הכנסת מקום המחוקק לחפלה ברוח ד' מילין עד שמגיע לשם אל יחפלו ואם מרוחק יותר מד' מילין יחפלו במקומו בדרך. אע"פ שאין דעתו מיושבת עליו. לנטיל' ידיים כגון שהיה מהלך בדרך והגיע זמן חפלה ואין שם מים ליטול ידיו להחפלו אם יודע שיש לפניו מים ברחו' ד' מילין לא יחפלו עד שמגיע למקום המים ויטול ידיו ויחפלו ואע"פ שזובר זמן חפלה ואם מקום המים רחוק יותר מד' מילין יחפלו לאלתר ואל יבטל מן החפלה ואע"פ שלא טעל ידיו מפני שאנוס הוא ואמר' ר' יוסי בר חיננא לא שנו אלא לפניו ששיעורו לחפלה ולנטילת ידיים ד' מילין שחכא דעתו מיושבת עליו שזדרכו הוא הולך ובמלאכתו הוא עשה אבל עבר מן המים בהשכמה קודם זמן חפלה וכיון שמגיע זמן חפלה חושב חשבון דרך ויש לפניו חשבון ד' מילין למקום שיש בו מים ולאחריו מים שעבר עליהם או בית הכנסת שעבר עליו אפי' מיל' א' אין מחייבין אותו לחזור מהטעם מפני ששקה עליו שבעלל אותו ממלאכתו ומצורך שלו אמ' רב אחא בר יעקב מדקא דייק ר' יוסי בר חיננא ואמר לאחריו אפי' מיל' אינו חוזר ש"מ מיל' הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל' חוזר:

סי' צה' ושאלתם ליקח קמח מן השוק בשעת הדחק מותר דלא מחזיקין איסורא ויוצא בה ידי חובתו אבל לכתחלה לא משום שנאמר ושמרתם את המצות מזה המשומרת לשום מזה בעינן שימור מתחלה ועד סוף:

וכ"כ ר' שר שלום ז"ל

סי' צו' רבנו שרירא ז"ל אע"פ שאמרו חכמים ז"ל חלוט שחלטו ברוחחים ומוגלשין על גב הקמח היא החליטה ומים הרוחחי' רוחה עוה קן המוגלש' ולשון גילוש הוא מליגת שער ואמר מן הטלאים ומן הגדיים אין לנו סומכ' על זאת לעשות מעשה שאין אנו

ואופה לו מזה מערב שבת וכל שאין עושה קן ומשהה את החמץ בי"ד שחל להיות בשבת עובר משום כל יראה וכל ימא ועובר על מצות ביעור ועל דברי חכמים ותקנתו לבטלו בלבו שחין שזכנס שבת ולא בער אסור לבער בשבת אבל מבטלו בלבו ואסור בהנאחו וכן הלכה וגאון ז"ל כתב י"ד שחל להיות בשבת כו' פי' ר' מאיר סבר מבטלין את הכל מלפני השבת ולאחר אופן מזה ואוכלי' וחכ"א עד ד' שעות אוכלין חמץ ומבטלין אותו בזמנו ואופין במוצאי שבת. ובהלכות היכא דמחרמי' י"ד בשבת מבטלין את הכל מלפני השבת ומשייר מון שחי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות וכ"פ מר רב אחא ז"ל מר' טרונאי ז"ל אמר הלכה כחכמי' וכו' אליעזר במקום שיש תרומה שהרי אמר דבר אחד אבל מקום שאין תרומה שאי אפשר לבערה בשבת עבדי' כו' אליעזר בר' לודק דאמר תרומה מלפני השבת אבל חולין בין כך ובין כך בזמן ור' מחסיה ז"ל אמר הלכה כחכמי' ואין אופין את המצה אלא במוצאי שבת מפני מראית העין שאם אחס אופין מערב שבת אחרים מוולוין במצה ומקלין בה ושמא אוכלין ולאחר שמלא כריסו ממנה חוזר ומבדק עליו ואף על פי שמותר לאפות מערב שבת חזקו והדרו את המצה ואפי' את המצה במוצאי שבת בזמנו ויאלל בזמנו: ורבינו האי ז"ל אמר בלא ספק שהלכה כחכמים שאין חייבין לבער עד זמן ביעור שהוא עד סוף שעה חמישית בשבת וגם למדנו הלכה למעשה דתניא אמר ר' אליעזר בר' לודק כו' וכך מנהג שלנו בישיבה שמשירין מון שחי סעודות ומייחדין להם מקום ומהרין בהן ואם מבטלין את הכל מלפני השבת שלא יארע אונס יפה הם עושים אלא שמותר לשיר ואם יש פורטים בדבר יפה לגדור בפניהם:

והרב רבינו יצחק ק' גיאת ז"ל כתב באליסנה נהגו לבער את הכל מלפני השבת ולאפות מזה בערב שבת ולאכלה בשבת כו' מאיר וגדרו גדר הקדמונים בפני המקלין שלא יבואו לידי איסור ובמוצאי שבת אופין מזה כתקנה ומקיימין בה את המצה:

לבאון ז"ל ומאן דאית ליה חביחא דחמרא ופסידא וסקל חטי וקלטון על עפקאי ושדנן בגו ההיא חביחא לתקופה להכוא חמרא שרי למשחי מיייה והאי חששא דלא אשחיר מיייהו מאן דלא איקלי שפיר חששא רחיקא היא:

והרב ברגיליו ז"ל אמ' האי דכתב גאון בחיטי דקלנהו הוא דקא שרי שהאפוי והמבושל אינו בא לידי חמץ אבל אי שמי לישא בההיא חביחא דחמרא כדי לעמוד

יודעים אך יתחמך שלא יבא לידי חימוך ולא שמענו בשחי
 ישיבות מי שהחיר לעשות כן אלא לחולה ולחיה בלבד
 על פי בקיאי' שהם אומרי' כי יש לו רפואה בזה ואם לא
 הוא בא לידי סכנה או בזמן שאומרי' אם מברין אותו
 מזה מסתכן שמאכילי' אותו מזה בלילה הראשון שיעור
 מזה ואין לו כלום לאכלו אלא חלוט ברוחמי' מאכילי'
 אותו ונרי' שיאפו מיד ואין מוחירי' ממנו כלום:

לדני' הא"י ז"ל

ס"י צו' ותשאלתם מזה החלטה ברוחמי' ודאי
 הוא מזה מדתו רבן דברי' שאין באים לידי חימוך
 כגון האפיו המבטל וחלוט שמלטו ברוחמין חולים טרמו
 להחיר להם מי שעורים שמרתיחי' רוחמי' ומטילין שעורים
 לחונן בין בהמעיסה בין בהחליטה ולא החירו להם
 גאונים דאומרי' לא ידעי החליטה המותרת היאך היא
 מידי דהוה אלתיחה ולענין חולה הורו הראשונים ז"ל כי
 כיון שהכבד עליו חלוט ואינו יכול לטעום כלום בפסח
 ומכונן הוא מותר לעשות לו מה שהוא נרי' על פי
 דופאים:

ס"י צח' ותשאלתם מיבצני ליה לאיניש לאזדוררי
 בפסח בעיסה דלא לישא יתה כלל ולא ללוג אלא
 במים שלנו פי' שהאבו מאתמול ולמ' בלילה ולתמר
 ילוג בהן והו' מאן דאמר דהא מים שלנו לא בעינן להו
 אלא לתרי יומי קמאי דפסחא ואין לא חיי לן הכי ולא
 הכי חו' דהא אמרו בגמ' אשה לא תלוג אלא במים שלמ'
 לא קמשי בין יומא קמא לשאר יומי אלא סתמא קאמר
 אכולהו יומי דפסחא ועוד דטעמא מאי קאמר בעינן
 מים שלנו כי היכי דלא לחמץ וכיון דהכי הוא לא שני
 לן באיסור חמץ בין יומא קמא לשאר יומי הילכך תולו
 יומי בעינן מים שלנו:

ס"י צט' ותשאלתם שאמר לכם כהן מורה דק'
 ה"י שיש בענין שבעת ימי פסח ענין גדול ובמים שלנו
 כמו כן העמיים האלה כבר הזהרתי להרבה מקומות כי
 כבוד אלהים הסתר דבר וכבר אמרו רבותינו במופלא
 מתוך אל תדרוש וגו' ואחס יודעי' כי בארבע פנות נכנס
 בלבם להחיר החורה ליושנה ש"ל ושולחים שלוחיהם
 מכל הארצות מחימן ומורה ומצפון ומאריך כוש ואשכנז
 ורפת ואספמיא ומקצי הארצות ועומדי' לפנינו בענין
 שלוחיהם וספיקותיהם ואין לנו פנאי לדברים הללו
 ומי העיר אחסנ' בדברים ההם כי כבר שלחנו באגרותינו
 ליושבי קלבריא ויושבי פול על העמיים האלה כי אין
 להם רשות לשאול ולמ' אין להשיב כי הקדמונים ז"ל לא

לגמ' ז"ל

ס"י ק' ותשאלתם אשה לא תלוג אלא במים שלנו
 כיון דמשום חמץ הוא שהמים הגרופים מותרין להחמץ
 אין שני בין לילה ראשונה לשאר ימות הפסח שהרי
 איסור חמץ מזהב כל שבעה:

רבנו שרירא ז"ל אמר כך שמענו מפי ראשונים
 מקובל בידיהם שאין אופין בימי הפסח המזה בשמן
 ומים כל עיקר וזהו מנהג חכמים כלם אבל לקטף בשמן
 מקטפין חוץ מלילה הראשון בלבד שריד לחם עוני רבינו
 חננאל ז"ל אמר נראה הדברים דהא רב כהן דק' ז"ל
 כתב לילה הראשון אסור בין ללוג בין לקטף ביין ושמן
 ודבש ולא מפני חימוך שכבר אמרו מי פירות אין מחמיצין
 דוקא כל חד וחד לחודיה אבל היכא דמערב בהו מיין
 ולש כ"ש דמחמץ והלכתא כדברי חכמים וכן רב שמואל
 דאמר מזה שילושא בשמן ויין ודבש אפי' לא ערב
 לחובס מים לילה הראשון אסורא מכאן ואילך מותרת
 אפי' שהתה דק"ל מי פירות אין מחמיצין עירב לחונן
 מים ושהתה אפילו בשאר הפסח אסורה ועל כן אעפ"י
 שאין לשון בשמן ומים מקטפין בשמן ומותר מכלל שהליטה
 שאסר שמן על ידי מים הוא ומה שאסר בלישה מים
 ושמן החיר הקיטוף וחכמים אומרים בין הלישה בין
 הקיטוף שמן על ידי מים אסור וקי"ל כחכמים והלכתא

ויפה אחר ממי שאין למדן מן הכללות וכיון דכולי עלמא כך הם עושים וכך יראו ישראל מאבותיהם אין למדים מן הכלל הזה לדמות מעשיהם:
סי' קב ושאלתם על ענין נר הבדלה המברך פשוט ידיו וכל היושבים פושטין ידיהם וגאוחין לאור הגר שברך עליה:

סי' קג ושאלתם ברכת אור חובה היא ויש להכיר בין שני דברים שהן ייחריס ונהגו ראשו להביע בשרטוטי ידיים עד שיכיר ביניהם מפני שהן מציאות בכל עת ואין נכרין בלילה אלא על ידי האור הילכך אינו צריך דבר אחר לבקש לידע אם יאזוז לאורו אם לאו שזיון שהביע בשרטוטי כפיו כבר נאזוז ותמעט מהאמת שזיונו שיש בשרטוטי פסח היד סימן ידוע להחברך בו ועוד מנהגינו להביע בשרטוטים ואומר מפני שהן פרוח ורבות לעולם הילכך מי שראה ללכת חובת ברכה זו שיאזוז לאור הגר כמו שנהגו הראשונים כדי שיחייב בברכה וגם ש"ך הנאות לנר מוציא ידי חובתו ועוד לו לרב האיז"ל כי לא מתרמי כוס כשיראה אש ומקק לאורו יברך מאורי האש ובליל ט' באב שחל להיות במוצאי שבת אין מנהגנו בך שמקומו מקום שנהגו שלא להדליק אבל מקום שמדליקין מברך בורא מאורי האש וט' באב שחל להיות בשבת פסקו כולו ראשונה מדליק בליל שני בשבת כשמשלים חמית קודם שיטעום אבל לא על האור ולהבדיל אי אפשר אי למאן דקסבר לה כר' יהודה צפלא במתנה אחרונה כיון דאבדיל איחייב ליה בעיניו דהא גבי יום הכפורים אמרינן ליברך עליה ולשתייה כיון דקב' עליה איחסר ליה ואי למאן דסבר לה כרבנן כיון דלאו זמן חפלת ערבית ולא זמן הבדלה לא מצי מדביל:

סי' קד ושאלתם אם לא מדמן לו לאכול בליל שבת או שאינו יכול לאכול אם יקד' הלילה אעפ"י שאין שם סעודה או ימחין עד לאחר בסעודה מי אמרינן כיון דאין קדוש אלא במקום סעודה לא יקדש עד לאחר אלא כיון דכתי' וקראת לשב' עונג במקו עונג שם חסא קריאה ולא ימ' כיון דחייבי' אנו לקדש את השבת בכניסתו יקדש אעפ"י שאין שם סעודה אלא ודאי יקדש במקום סעודה וכך הלכה:

סי' קו ושאלתם אם אומר ויכלו כבר שנינו שאין ויכלו אלא על שלחן ערוך אבל אעפ"י שאין שם סעודה ראוי לומר ויכלו וישפיר דמי משום שני מלאכים המלוין לו לאדם בשעה ששומעים עדות זו מפיו מניחים ידיהם על ראשו ואומרים וסר עוק וסמאך תכפר:

יום ראשון אסורי ללות ולקטוף במי פירות כל עיקר בין בפני עצמן בין כשהם מעורבין במים דבעיקר לחם עמי למאנה מכאן ואילך בפני עצמן מותרין על ידי עירוב אסורין בין ללות בין לקטוף ואם לא קטף יאפה ויאכל מיד כקבאים:

סי' קא רב הילאי ז"ל כוס של קידוש שלפני ברכה המזון כיון שיש לו כוסו לברך עליו ברכה מזון א"ל לברך אחריו על הגפן ועל פרי הגפן אבל כוסות אחרונים של ברכה המזון גרי' לברך אחריו:

רבנו שרירא ז"ל ורבנו האי ז"ל כתבו ארבע כוסות הללו כל אחד ואחד טעון ברכה לפניו משום דבחר קדושה איחסר ליה למשתי עד שדורש מארמי אובד אבי וחוסם בגאולה ומאן דאמר הכו יברך ברכה המזון איחסר ליה למשתי עד דמברך וכיון דברך בין שלישי לרביעי לא ישחה ואיחסר ליה עד דאמר הלל וברכ' השיר אלא לאחריה מאי מחייב על כל חד וחד הא יתיב ודעתיה אשאר כוסות הילכך מברך ברכה אחרונה ודיו:

סי' קב ושאלתם מותר לשחות בין אלו ארבע כוסות בין כוס של קידוש לכוס של הגדה ובין כוס הגדה לכוס ברכה על מזונו ואחר מזונו כמה שיראה ישחה בלא ברכה אבל כיון שברך אסור לשחות אלא אחר כוס של ברכה וכוס של הלל ורבנו יהוסף ז"ל כתב הלכתא הלל בלילי פסח אינו צריך ברכה לפניו וכך מנהג ומעשה ורב עמרם ורב נחמ ז"ל כתבו ולגמור את הלל בלילי פסחים אין מברכין ולמה מפני שחולקין אותו במאמץ והוצרך לומר והרביעי יגמור עליו את ההלל כדי שלא ידלג ברכה והקשיחם וכי יש טעון ברכה לאחריו ואין טעון ברכה לפניו יש כיוצא בה ברכה אחרונה שבק"ש ודאמור רבנן כל הטעון ברכה כו' הא אמר ר' יוחנן אין למדן מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ:

ורבנו האי ז"ל דמלחא דקאמר רב נחמ ז"ל שאין מברכין עליו בלילי פסחים לגמור ואין אנו אומרים אותו בתורת קורין אלא בתורת אומר שירה שכן שינו רבן גמליאל כו' ובסופה לפי' אנו חייבין להודו כו' כך היא שנויה במשנתנו וכן מנהג כל ישראל ולפי' אם בא אדם לברך משחקין אותו ויפה אחר שיש טעון ברכה מה לאחריו ואין טעון לפניו ק"ש שאין מברכין אותו אקב"ו על ק"ש ואעפ"כ אנו מברכין לאחריו אמת ויציב וזו דלא ברכה לאחריה שהרי על כל פרק ופרק אומר אמת על חותמה שהיא פרשת יציאת אומר אמת ויציב